№ 4 | Należytość pocztowa opłacona ryczałtem. | פרייז 20 גראָשען. | „CZENSTOCHOWER CAJTUNG".

טשענסטאכאווער צייטונג

CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.
טשענסט אַלעע 6. — טעלעפאָן 201.

Piątek d. 26 stycznia 1934 | ליכט-צינדען 3-55 | פרייטאָג, פ׳ בשלח י׳ שבט תרצ"ד.

פוילישער יוד, ערפיל דיין חוב פאר דיינע אומגליקליכע ברידער פון דייטשלאנד!

דאס גרעסטע געווינס

פון דער 4-טער קלאַס, 28-טע מלוכה-לאָטעריע

1.000.000
(1 מיליאָן) זלאָטעס

איז געפאַלען אויפ׳ן נומער 40875

אין דער גליקליכסטער קאָלעקטור פון דער מלוכה - לאָטעריע

J. WEKSLER, ALEJA 6

לאָסען צו דער ערשטער קלאַס 29-טע מלוכה-לאָטעריע זענען שוין צו בעקומען

ענטשולדיגונג.

איך בעט ענטשולדיגונג ביים פריזיר-צעך פאר זיך גישט - אונטערוואַרפען די בעשלוסען פון דער פערוואלטונג און ערקלער, אז אזעלכעס וועט מעהר גישט פארקומען.

ש. יעדלינסקי, קאַטעדראַלנא 13.

אויסבעסערונג.

אין אנאָנס „וואס איז דער קרן היסוד", וועלכער איז אבגעדרוקט געווארען אין פאָריגען נומער פון אונזער צייטונג איז אריין א פערדריסליכער טעות. עס איז געוועזן געדרוקט: „ער ערציהט דעם יונגען דור (ביז יעצט פאר ערציהונגס-אנשטאלטען, דערונטער איבער א דריטעל פאַר די מזרחי-שוהלען 64.70 פונט)", אנשטאט ווי עס דארף צו זיין 964.705 פונט, בפירוש ניין הונדערט פיער און זעכציג טויזענד זיבען הונדערט פינף פונט. (פונ׳ם דאָזיגען סכום האבען די מזרחי-שוהלען בעקומען איבער א דריטעל, צירקאָ 340.000 פונט).

אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער פריינדין

פרוי רוזשע קאַץ און פאמיליע

צוליעבען טויט פון זייער הייסגעליעבטער מ ו ט ע ר

נ"ע חנה פריירמויער.

ב. באַטשאַן און פרוי.

קאָמיטעט צו פייערן דעם יובל פון משה בראָדערזאָן.

זאַל „מכבי", קאַטעדראַלנע 13.

אין צוזאמענהאנג מיט דער 20-יעהריגער ליטעראַרישער און קינסטלערישער טעטיגקייט פון טאלאנטפולען דיכטער

משה בראָדערזאָן

קומט פאַר שבת-צו-נאכטס, ד. 27 יאנואר 9 אָווענד

א ליטעראַריש-קינסטלערישער אָווענד

מיט׳ן אנטייל פון חשוב׳ן יובילאַט, וועלכער וועט האלטען א רעפעראט א. ד. ט.

כשוף און מאַגיק פון אונזער טעאטער

און רעציטירען א רייהע אייגענע ווערק.

געזעלשאפט „גמילות-חסד", טשענסטאכאוו.

זונטאג, ד. 28 יאנואר האלב 5 נאכמיטאג קומט פאר אין אייגענעם לאָקאל, פילסודסקי גאס 31

די אַלגעמיינע פערזאמלונג

מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג:

1) ערעפנונג פון דער פערזאמלונג דורכ׳ן פרעזעס. 2) וואהלען פון א פאָרזיצענדען. 3) בעשטעטיגען דעם בילאנס פאר׳ן יאהר 1933. 4) וואהלען פון 3 פערוואלטונגס-מיטגלידער אנשטאט די ארויסטרעטענדע ה"ה: ל. שוויאַטלי, ב. טשארני, א. פראָסקוראָווסקי. 5) וואהלען פון 3 מיטגלידער אין דער רעוויזיאָנס-קאמיסיע אנשטאט די ארויסטרעטענדע. 6) פרייע פאָרשלאגען.

ב ע מ ע ר ק ו נ ג: אינפאל ווען עס וועט צום בעשטימטען טערמין נישט זיין אָנוועזנד די גענוגענדע צאהל מיטגלידער, וועט די אלגעמיינע פערזאמלונג פארקומען דעם זעלבען טאג האלב 6 נאכמ. אין זעלבען לאקאל ביי יעדע צאהל אנוועזענדע.

DORA BRZEZIŃSKA

BERNARD NAJMAN

zaręczeni

Częstochowa — Hamburg-Altona

21 stycznia 1934 r.

פיעל ברכות און א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליעבער טאכטער און שוועסטער

דאָרא בזשעזשינסקא צו איהר תנאים מיט ה׳ בערנארד ניימאן

זאל זייער גליק שיינען ווי די זון אין הימעל.

עלטערן און ברידער.

א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט ווינשען מיר אונזער ברודער און שוואגער חיים פיינשטאַט אין תל-אביב, צו זיין חתונה מיט פרל. רחל געלבער אין רחובות.

שוועסטער און שוואָגער פרעזעראָוויטש

שוועסטערן און ברודער פיינשטאט.

מזל-טוב און פיעל נחת ווינשען מיר אונזער פאָדסטאַרשע ה׳ משה בערמאַן און פרוי צו דער חתונה פון זייער זוהן.

דעם יונגען פאָר—א בליהענדע צוקונפט.

די פערוואַלטונג פון יוד. לעדער-צעך

נ"ע חנה ראזענצווייג

פון דערהיים ראפאפאָרט

איז געשטארבען נאך לאנגע און שווערע ליידען. די לויה איז פאָרגעקומען פרייטאג, ד. 19 יאנואר 1934 י. (ג׳ שבט תרצ"ד).

גלייכצייטיג דאנקען מיר די אלע, וועלכע האבען אנטייל גענומען אין דער לויה און אָבגעגעבען אונזער טייערן נפטר דעם לעצטען כבוד

די אין טיעפען טרויער פערבליבענע

מאן, קינדער און פאמיליע.

דאס וואַשען מענער - וועש אויף שטייף

מיט א דויערהאַפטען שפיגעל-גלאַנץ פיהרט אויס:

די פארבעריי און כעמישע וועשעריי

„BENETA"

טשענסטאכאוו, בערקא יאָסעלעוויטשא № 11

געגען איבער דעם געוועלב פון דער קאפעלושארניע

נעמט אָן כעמיש צו וואשען און צו פארבען מענער, דאמען און קינדער - קליידונג

ווי אויך דיוואַנעס, טישטיכער, גאָבעלינען, מאקאטען, גאַרדינען, אַבאַזשורען, שפיצען, פוטערס א. ד. גל.

ס פ צ י א ל י ט ע ט:

1. צו פארבען לויט מוסטערן.
2. רעטאַשירען (ארויסנעמען פלעקען אָהן וואַשען)
3. אָבטיילונג כעמיש צו רייניגען, פוצען און פרעסען קאפעלושען.

דער אַנשטאַלט ווערט געפיהרט אונטער דער לייטונג פון אַן אַבסאָלווענט פון דער כעמיש-אינדוסטריעלער שולע אין ווארשע מיט א לאנגיעריגער פראַקטיק אין ווארשע און אין לאָדז.

א כ ט ו נ ג!

פלעקען ווערען ארויסגענומען אין משך פון עטליכע מינוט באַלד אויפ׳ן אָרט.

דאָס פארבען און רייניגען פון טוריער-קליידער ווערט אויסגעפיהרט אין משך פון 12 שעה.

לחברי בנימין ולכל משפחה

ציטטר למות עליהם

אביהם

מביע את רגשי השתתפותי בצערם העמוק

מגר. אפרים ברטמן.

נ"ע שיינדיל גאָלדבערג

פון דערהיים צימערמאן

איז געשטאָרבען אין עלטער פון 86 יאהר.

די לויה איז פאָרגעקומען דינסטאָג דעם 23 יאנואר (ז׳ שבט תרצ"ד).

גלייכצייטיג דאנקען מיר די אלע, וועלכע האבען אנטייל גענומען אין דער לויה און אָבגעגעבען דעם לעצטען כבוד אונזער טייערן נפטר

די אין טיעפען טרויער פערבליבענע

זיהן, טעכטער, איידעמס, שנירען און אייניקלעך.

עס איז שוין די העכסטע צייט!

איך בין זיכער, אַז אַלע וועלכע וועלען אַדורכלעזען דאָס דאָזיגע אַרטיקעל, וועלען צושאָקלען מיט'ן קאָפּ און זאָגען: גערעכט, פולשטענדיג גערעכט און ביי דעם וועט עס בלייבען. איך וויל אָבער קומען מיט אַ קאָנקרעטען פאָרשלאַג, וועלכער זאָל נישט בלייבען אַלס גוטער וואונש, נאָר זאָל פערווירקליכט ווערען אין לעבען.

איך מיין וועגען שאַפען ביי אונז אין שטאָדט אַ אינסטיטוציע, וואָס זאָל אַרומנעמען אַלע צווייגען פון די קולטורעלע בעדערפנישען פון דער יודישער בעפעלקערונג

איך האַלט, אַז ס'איז איבריג צום הונדערטסטען מאָל איבערצוחזר'ן די אמת'ן וואָס יעדער ווייסט זיי, אַז טשענסטאָכאָוו, אַ שטאָדט, וואָס פערמאָגט קיין עין-הרע 30 טויזענד יודען, האט נישט קיין איין קולטורעל ווינקעל, וואו ס'זאָל געזאָרגט ווערען וועגען ווייטער ציהען דעם גאָלדענעם פאָדעם פון אונזער יודיש שאַפען, פון דער יודישער קולטור און ליטעראַטור.

זאָל מען זיין אָפענהערציג און זיך מודה זיין, אַז אין דער איצטיגער צייט פון פאַרטייען און פאַרטייעלעך, חברות און שפּאַלטונגען, וואַקסט דער עם הארצות צווישען דער יודישער יוגענד, האָבען זיי נישט קיין אהנונג וועגען דעם וואָס איז מיט גרויס מיה געשאַפען געוואָרען אין משך פון די לעצטע 50 יאָהר. געהט אין די ביבליאָטעקען, וועט איהר זעהן, אַז די ליטעראַרישע שאַפונגען סיי אין אָריגינאַל, סיי אין יודישע איבערזעצונגען ווערען זעהר ווייניג אָדער כמעט ווי-נישט געלעזען.

ווער שמועסט וועגען יודישע פאַרשטעלונגען אָדער פאָרלעזונגען — דאָס קומט שוין ביי אונז אַ לענגערע צייט נישט אין בעטראַכט.

אויב מיר וועלען דאָס דאָזיגע פעלד פערנאַכלעסיגען, וועלען מיר אַליין שטיפען די יוגענד אין די אָרעמס פון דער אסימילאַציע אָדער אין די פערשידענע פאַרטייען, וועלכע שאַפען טאַקע עמאָציעס ביי דער יוגענד, עס רייסט זיי אָבער אָב פון אונזער ליטעראַטור און קולטור.

אמת, עס זענען פערהאַנען פּרובען ביי פערשידענע פאַרטייען צו פיהרען אַ קולטורעלע אַרבייט, איבערהויפּט אויף'ן געביט פון דראַמאַטישע קרייזען, אָבער ווי געזאָגט — זענען דאָס פאַרטייאישע קרייזלעך, און במילא, קאָנען זיי נישט עולה יפה זיין, ווייל וואו איז דאָס געזאָגט געוואָרען, אַז אַלע טאַלאַנטען זאָלען זיך פונקט קאָנצענטרירען אין איין אָרגאַניזאַציע; טרעפט זיך טאַקע איינער, וועלכער איז פעהיג און די איבריגע זענען טאַלאַנטלאָז, מוז מען אָבער מאַכען די אימפּרעזע, שטיקעווייז מען צונויף אַ פאָרשטעלונג אָדער אַ כאָר און עס קומט אַרויס אַ קאַצען-יאַמער.

ווען עס זאָל אָבער עקזיסטירען אַן אומפאַרטייאישע ליטעראַרישע געזעלשאַפט, וואו עס זאָל זיך קאָנצענטרירען די יוגענד, דאַן וואָלטען זיי ביי אַ געהעריגער אַרבייט און ביי אַ גוטען ווילען אַ סך און פיעל געשאַפען.

אויפצושרייבען די דאָזיגע שורות האָט מיך בעוואויגען אָט די ערשט נישט לאַנג פאַרגעקומענע שלום עליכם-אַקאַדעמיע.

אין גאַנץ פוילען און מסתמא אין דער גאַנצער וועלט האָבען די עקזיסטירענדע קולטורעלע געזעלשאַפטען נעהאַלטען פאַר זייער חוב איינצואָרדנען אַקאַדעמיעס לכבוד דער 50 יעהריגער ליטעראַרישער שאַפונג פון גרויסען פאָלקס-דיכטער שלום עליכם. אַן אויסנאַהם איז געווען טשענסטאָכאָוו, וועלכע פערמאָגט נישט אַזאַ אינסטיטוציע און נאָר אַ דאַנק דער איניציאַטיוו און דער בעמיהונג פון יחידים איז אַזאַ אַקאַדעמיע אונטערגענומען געוואָרען און, ווי מבינים זאָגען, איז זי אַדורך נישט שלעכט.

דאָס איז משמע, אַז אין טשענסטאָכאָוו זענען פערהאַנען נאָך מענשען, וועלכע האָבען דערצו אַ ווילען. אויך זענען פערהאַנען טאַלאַנטען, ווי פעהיגע אַמאַטאָרען, זינגער, ווי אויך אַזעלכע וועלכע וואָלטען געקאָנט לייסטען אויפ'ן ליטעראַרישען קולטורעלען געביעט. זיי זענען נאָר צושטויבט, מען דאַרף זיי צוזאַמענעמען, פעראייניגען זיך, אַדורכשמועסען און עס וועט דאַן געשאַפען ווערען דער קולטורעלער צענטער, וואָס איז אונז אַזוי נויטיג.

מיר זענען שוין מיעד פון די פערשידענע פאַרטייען, וואָס ברענגען נאָר אַריין אַ כאַאָס אין אונזער לעבען. מיר ווילען זיך אָפּפרישען, מיר ווילען אָטעמען אין אַ ריינער לופט, און דאָס קאָן נאר געבען אַ אומפאַרטייאיש ליטעראַרישער קרייז.

זאָלען זיך אַלע כחות, וועלכע זענען נאָך דאָ ביי אונז און האָבען אַ פּאָזיטיווע בעציהונג צום יודישען קולטור-וועזען, לייגען דעם גרונדשטיין צו אַזאַ אינסטיטוציע.

ווארום, באמת — עס איז שוין די העכסטע צייט.

ש. פראַנק.

פ. בלומענקראַנץ.

משה בראָדערזאָן

(צו זיין מאָרגענדיגען אויפטריט).

צוזאַמען מיט דער יוד. ליטעראַריש-קינסטלערישער וועלט און סתם-ליבהאָבער פון דער יוד. ליטעראַטור וועלען מיר מאָרגען פייערען דער 20 יעהריגער יובל פון בראָדערזאָנ'ס קינסטלערישער אַרבייט אין דער אַנוועזענהייט פון דיכטער גופא.

מיר פיהלען דעריבער אַלס אַנגענעהמען חוב צו ווידמען כאָטש אַ פאָר ווערטער דער פערצווייגטער, קינסטלערישער טעטיגקייט פון אונזער מאָרגענדיגען חשוב'ן גאַסט.

עפ"י רוב בעצייכענט מען בראָדערזאָנען אַלס מייסטער פון פאָרם, אַלס וואָרט-ווירטואָז, אַלס שפּראַך-„גביר", איגנאָרירענדיג טיילמאָל דערביי אַלע אַנדערע שעפערישע מעלות פון דער דאָזיגער קינסטלערישער פערזענליכקייט.

נישט קענענדיג אין איצטיגען מאָמענט איינלאָזען זיך אין היסטאָראָזאָפישע חקירות, מוזען מיר אָבער יעדענפאַלס בעמערקען, אַז ביי אונז, יודען, וואו ס'הערשט מקדמונים אַן אויסערסט מאָדנע בטולדיגע בעציהונג צו פאָרם, צו פּלאַסטיק, צו חצוניות, אַ „אל-תסתכל-בקנקן" — איינשטעלונג, איז דאָס ערשיינען פון אַזאַלכע וואָרט-מייסטער נישט קיין ענין פון בלויז שפּראַך-שפּילעוודיקייט, וואָרום ביי דער אָנעמישקייט פון אונזער שפּראַך מיט 20 יאָהר צוריק, איז בראָדערזאָנ'ס ראַפינירטער הוש פאַר פאָרם און קוואַלענדיגער שפּראַך-עשירות געווען פאַר אונז אַ וואונדערבאַרע מתנה.

אָבער זיין שעפערישער טעטיגקייט איז ווייט, ווייט נישט פערענדיגט מיט דערמאָנטער דעפינירונג. ס'וואָלט געווען אַנ'אומפערצייהליכע אונרעכט צו מאַכען דערמיט דעם סך-הכל פון בראָדערזאָנ'ס שאַפען.

בראָדערזאָן, הגם ער האַלט זיך אפשר נישט אין קיין קריסטאַליזירטער אידעאישער ליניע אין זייערע שאַפונגען, און אפשר דאָמינירט ביי איהם טייל-מאָל די פאָרם איבער'ן אינהאַלט, קען מען אָבער בשום אופן נישט נעגירען דעם שוואונג, פערנעם און די טיף-פאַטעטישע רעאַקציעס פון דיכטער אויף אונזערע לעבענס-געשעהענישען.

אין איינס פון זיינע לעצטע לידער צער'ט דער דיכטער:

איהר האָט די הערצער אייערע—
צו קיזעלשטיין געגליכען!
ווי טאַנקס —
חשבונות, ציפערן איבער אונז
קריכען
אין דער געוועב פון מאַשינען,
מיר פלעכטען איין די אָדערען
אין אונזער קנאָכען —
מיר זענען אויסגעפייניגט,
האַלב צעבראָכען —
און די בלומען אונזערער
קללה-צער שפּינען — — —
אַנדערשוואו בעקלאָגט זיך דער דיכטער:
אָ, ווען איך קען
אין צאָרן און ענוים-ברען
אַ וועלט פערסמען מיט מיין ווייטאָג-סם-

בעזונדערס איז דאָס איזאָלירען זיך פון דיכטער פון די אַקטועלע און אפילו נצחיות'דיגע וועלט-„זאָרגען" נישט קיין בעוויז פון „האַרץ מאַנגעל", נור טיילמאָל אַ פועל-יוצא פון ווייטאָג און פערצווייפלונג. ווי זאָגט בייראָן:

Think and endure, and form an
inner world
In your bosom, where the oust
world fails

מיר האָבען נישט בדעה שוין צוליעב טעכנישע סבות צו מאַכען אפילו אַ פּרוב, כדי צו ווייזען דעם פערנעהם פון בראָדערזאָנ'ס שאַפען. מיר מערקען נאָר אָן, אַז זיין שפּראַך-שפּילעוודיגקייט, זיין פאָרמיזם, אַזוי צו זאָגען, האָט נישט געשאַדט עפ"י רוב דעם דיכטער צו רעאַגירען מיט זיין גאַנצען שעפערישען פייער אויף אונזערע פיין און ליידען אויף די וועלט-קאַטאַקליזמען:

„איך וויל זינגען דעם לעבעדיגען אמת פון אונזער הוויה".

בראָדערזאָנ'ס שעפערישע קראַפט בעגרעניצט זיך אָבער נישט בלויז אין ליריש ליעדער, דראַמאַלעטען א.ז.וו. אין זיין שאַפען פערנעמען אַ חשוב אָרט אויך די קינדער-מעשה'לעך, וואָס צייכענען זיך אויס מיט זייער שפּראַך-חנ'ודיגקייט און מוזיקאַלישקייט, און גאָר אַ בעזונדער אָרט פערנעמט זיין מסירת-נפש'דיגע אַרבייט לטובת דעם בעסערן יודישען טעאַטער.

„ביי בראָדערזאָנ'ען—זאָגט מאַנגער—איז דאָס יודישע וואָרט געוואָרען אַ שפּיעל און דער שפּיעל—טעאַטער".

און טאַקי אויף דעם געביעט ווייזט בראָדערזאָן אַרויס זייט יאָהרען פיעל ענערגיע און שעפערישקייט. ער איז געווען מיטשעפער פון מאַריאָנעטען-טעאַטער „חד-גדיא", מיטגרינדער פון רעוויו-טעאַטער „אַזאַזעל" און אויסטראַגער און קינסטלערישער לייטער פון דער קליין-קונסט ביהנע „אַראַראַט".

„אויב ליטעראַטור—האָט זיך בראָדערזאָן אויסגעדריקט בדרך-הלצה—איז פאַר מיר מיין אָפט געליבטע געזעצליכע ווייב, איז טעאַטער מיין אָפט געהאַסטע... געליבטע".

און וויפיעל וואַרימקייט, וויפיעל איבערגעגעבענקייט האָט בראָדערזאָן אַריינגעלייגט אין דאָזיגען מלא-חנ'ענדיגען טעאַטער; וויפיעל פאָלקסטימליך-יודישעס האָט פערמאָגט בענוי איטליכער „אַראַראַט"-נומער.

דער „אַראַראַט" איז זיך לעצטענס לייידער צופאַלען, אָבער מיר גלויבען אין דעם שעפערישען דראַנג פון בראָדערזאָנ'ען און מיר ווינשען איהם, אַז די פייערונגען, וואָס קומען איצט פאָר אין אַ סך יודישע ישובים און וואָס זענען בלי ספק אַנ'אויסדרוק פון דער האַרציגער בעציהונג מצד די יודישע מאַסען צום דיכטער, זאָלען זיין אַ כח הדוחף צו זיין ווייטערדיגער, פערשידענפאַרביגער, קינסטלערישער אַרבייט!

עפענטליכער דאַנק.

איך האַלט עס פאַר מיין אַנגענעהמע פליכט מיטצוטיילען אייך פאָלגענדעס:

לאַנגע יאָהרען האָב איך פערבראַכט ביי מיין וואַרשטאַט, נישט אָבגעבענדיג זיך קיין חשבון, וואָס פאַר אַ געפאַהר עס טראָגט אין זיך די קאַלטע שטיינערנע פאָדלאָגע. געוועהנליך, ווען עס פלעגען אָנקומען די קעלטען, פלעג איך פיהלען עפּיס אַ מין רייסעניש און ברעכעניש אין די גלידער און ביינער, אויף וואָס איך האָב נישט געלעגט קיין גרויס אַכט. אָבער לייידער! שווער בין איך דערפאַר בעשטראָפט געוואָרען. אין משך פון דער צייט האָבען זיך די שמערצען אַלץ מעהר פערערגערט, אַזוי, אַז נאָר מיט גרויס אָנשטרענגונג האָב איך געקאָנט קומען צו דער אַרבייט. כ'האָב בעקומען אַ געפעהרליכען רעוומאַטיזם! וואָס ווייטער זענען די שמערצען געוואָרען אַלץ שטאַרקער און אַלץ עפטער האָב איך געמוזט בלייבען אין בעט. כ'האָב זיך געפיהלט שווער הרוב. עס האָט מיר געדראָהט צו מוזען אינגאַנצען איבעררייסען די אַרבייט. אָבער אַ גוטע עצה פון מיינעם אַ בעקאַנטען האָט מיך פעריהיטען פאַר דעם אויסזיכטלאָזען צושטאַנד. אַ פאָר חדשים צוריק, בעת כ'האָב שוין גאָרנישט געוואוסט, מיט וואָס איך קאָן מיר העלפען, האָב איך בעשלאָסען אויסצופּראָבירען די טאַבלעטקעס טאָגאַל. „אויב דאָס וועט דיר נישט העלפען, וועט דיר שוין גאָרנישט העלפען", האָט מיר געזאָגט מיין בעקאַנטער, וועלכער האָט געוואוסט, וויפיעל פערשידענסטע מיטלען איך האָב שוין אויסגעפּרובט. שוין נאָכ'ן איינגעהמען אַ פאָר טאַבלעטקעס האָב איך דערפיהלט, אַז די שמערצען טרעטען אָב און כ'האָב ווידער געקאָנט רוהיג שלאָפען. היינט בין איך פולשטענדיג געזונד און כ'פיהל זיך ווי נייגעבוירען. דעריבער קאָן איך אַלע לייידענדע געבען נאָר די עצה: „נעהמט די טאַבלעטקעס טאָגאַל און איהר וועט פטור ווערען פון אייערע שמערצען".

מיט האַרציגער בעגריסונג

וו. שימאַנסקי

באָלעכוב, גאַרבאַרניע.

(39

די לעצטע טעג פון יהודה

היסטאָרישער ראָמאַן פון ה. פ. שומאַכער.

(פאָרטזעצונג)

טיטוס איז איהר נאָכגעגאַנגען, א נעהמע קראַפט האָט איהם צו איהר געצויגען.

אגריפאַ האָט זיך ווי אויפגעכאַפּט, שטיל אויף די נעגעל האָט ער דאָס צימער פערלאָזט און אַ שמייכעל האָט אויף זיין פּנים געשפּיעלט.

בירעניקה האָט געפיהלט אויף איהר באַק זיין הייסען אָטעם עס האָט זיך איהר אייסגעוויזען, אַז זיין בליק בריהט זי, נאָר זי איז געבליבען שטעהן רוהיג. זי האָט דאָך שטאָלצירט מיט דער קראַפט וואָס איהר שעהנהייט האָט בעוויזען.

טיטוס האָט איבערגעחזר'ט:

— איז דיין קיזער נאָכנישט געבוירען געוואָרען?

זי האָט שטיאָס אָנגעבויגען דעם קאָפּ און שטיל געזאָגט:

— דער וויסט.

איהרע אויגען האָבען געקוקט אין דער ווייטער וועלט אַריין, איבער וואַסערן, איבער בערג...

וועמען האָבען זיי דאָרט געזעהען? אנ'אַנדערער נאָמען איז דאָרט געשטאַנען אַנשטאָט טיטוס אין דאָך... "זי וועט הערשען איבער צויען! און אפשר איבער דער גאַנצער וועלט!

און פון רוים וועט מען קומען זיך ביקען צו איין גאָט, צו דעם יודישען גאָט!

און דאָס אַלץ וועט בירעניקה מאַכען!

ווען זי זאָל נאָר דאָס דערגרייכען:...

אין דער אַנדערער מאַן, וועלכער האָט איהר האַרץ מיט פרייד אָנגעפילט? און די גליקליכע טעג?.

בירעניקה האָט פלוצלונג דערהערט שטילע ווערטער:

— נעראָן האָט דאָך אייך מיט געוואַלד דעם טראָן פערכאַפּט..

— אומווילקירליך — האָט זי שטיל געענטפערט.

— דאָס אַלץ האָט אגריפּאַ דורכגעפיהרט.

— מאַרק אַנטאָניוס איז אויך כמעט געוואָרען דער הערשער פון דער וועלט.

— דאָס האָט קלעאָפּאַטראַ דערגרייכט.

— און בירעניקה וועט נישט נעהערען קיין מענש, נאָר דעם...

— וואָס וועט זיין קיזער—האָט זי שטיל געענטפערט

זי האָט זיך אומגעקעהרט און בעגעגענט זיין בליק, וועלכער האָט געקוקט אויף איהר מיט פייער. ביידע האָבען זיך פערשטאַנען.

— און דיין פרוי?...—האָט טיטוס פון איהרע אויגען געלעזען, ער האָט זיך אָבגערוקט און געמאַכט אַ בעוועגונג, וועלכע האָט דייטליך בעוויזען, אַז איהר געדעכעניש איז שוין פערשוואונדען.

— און מיין גאָט?—האָט ער געקיעטשט מיט דער פּלייצע—וואָס קימערט איהם גאָט?

— טהו מיט דיין גאָט ווי דו ווילסט.

— און אַספּאַזיאַנוס?

טיטוס איז געבליבען פערטראַכט, זיין געזיכט איז פינסטער געוואָרען.

בירעניקה האָט שטיל געשמייכעלט, דערנאָך האָט זי איהם צוגעצויגען צום פענסטער, ער זאָל אויך קענען אַרויסקוקען.

די דיענער פון אגריפּאַ האָבען שוין אוועקגעפיהרט די „מתנה" צו אַספּאַזיאַנוס איצט זענען אַנדערע דיענער געשטאַנען אויפ'ן הויף און געאַרבייט.

טאַמאַסטוס איז געשטאַנען אין מיטען הויף און אַכטונג געגעבען ווי די דיענער האָבען פאַרגעברייט פערשידענע זאַכען צו דער רייזע פון בירעניקה. טיטוס האָט פערוואונדערט געקוקט, בירעניקה האָט געשמייכעלט און שטיל געזאָגט:

— און אַספּאַזיאַנוס?

איצט האָט טיטוס פערשטאַנען.

דאָס איז ריכטיג! בעסער בירעניקה זאָל אוועקגעהן איצט, זאָל אַספּאַזיאַנוס נישט וויסען, וואָס צווישען זיי קומט פאָר, ביז עס וועט קומען די צייט, ווען ער וועט דערגרייכען זיין ציעל און זיך פונאַנדערגעהן מיט זיין איצטיגער פרוי.

— כדי חתונה צו האָבען מיט דער יודין?.

דאָס וועט איהם דער פאָטער קיינמאָל נישט ערלויבען! ער שטאַמט דאָך פון אַ נידריגער משפּחה און זיין איינציגער ציעל איז צו פעראייניגען זיך מיט דעם אַדעל פון רוים וואָס-זשע וועט מען זאָגען אין רוים, בעת טיטוס וועט זיך פונאַנדערגעהן מיט זיין אַדעליגער פרוי, כדי חתונה צו האָבען מיט א יודין?

ווען ער זאָל הייראַטען מיט אַ פרוי פון שענערען אַדעל וואָלט אַספּאַזיאַנוס נאָרנישט געהאַט נעגען דעם, אָבער אַ יודין—נישט און צי מוז ער טאַקי הייראַטען מיט בירעניקה, אויב ער וויל זי זאָל איהם געהערען?

ער האָט זיך צולאַכט.

— עס וועט נאָך קומען אַ צייט.

בירעניקה האָט אויך געטראַכט, נאָר פאַר אַ קיזער וועט זי חתונה האָבען און טיטוס וועט זיך דאָך בעמיהען.

זי האָט זיך צולאַכט:

— עס וועט נאָך קומען אַ צייט.

ווען זיי האָבען זיך געזעגענט האָט טיטוס איהר עפּיס איבערגעגעבען, זי האָט עס צוגענומען.

דאָס איז געווען אַ סמאַטועקע בעזעצט מיט בריליאַנטען און פיעל עדעלשטיינער. טיטוס האָט געקעפט דאָס קעסטיל און בירעניקה האָט דערזעהן דעם פּאַלמען-בלאַט, וועלכען טיטוס האָט שוין לאַנג אויפגעהויבען אין וואַסער.

— דאָס איז דאָך נאָר פאַר'ן זיעגער?

— נאָר פאַר'ן זיעגער—האָט בירעניקה געענטפערט.

— זיי געזונד, בירעניקה!

— גיעה מיט פריעדען, טיטוס!

בירעניקה איז נאָך געזעסען פערטראַכט, ווען אגריפּאַ איז צו איהר אַריינגעלאָפען און פערוואונדערט געפרעגט:

— איז דאָס אמת, בירעניקה? האָט דער קעניג אויסגערופען אין שטאַרקער אויפרעגונג — נעגוי איצט, ווען אונזער מיה הויבט אָן צו ברענגען פרוכטען, ווילסטו אונז פערלאָזען און מיך לאָזען אַליין?

בירעניקה איז געשטאַנען רוהיג ווי פריהער.

— מיין קלוגער ברודער, האָסטו נאָך אַלץ נישט פערשטאַנען, אַז וואָס זעלטענער די סחורה איז, אַלץ טייערער איז זי.

— און דו האָסט דיך שוין גוט בערעכענט? — האָט דער קעניג געפרעגט.

(פאָרטז. קומט).

משה אש

צום 100-יעהריגען יובל פון'ם אלטען בית-המדרש.

(תקצ"ר — תרצ"ר).

(פארטזעצונג).

דער טאג פון נקמה איז געקומען:

פורים ביינאכט נאך דער סעודה זענען אלע חסידים זיך צוזאמענגעקומען אין זייער בית-התפילה, אנגעטהוענע אין שטריימלעך מיט אטלעסענע קאפאטעס, משמח געוועזען זיך מיט דער עכט-חסידישער משקה, כדי מקיים צו זיין דעם „עד דלא ידע", און נאכדעם ווי זיי האבען געמאכט א רקידה'לע, האבען זיי זיך געלאזט מיט געזאנג צום ראש הקהל לייבעלע קאהן.

אין דער וואוינונג פון ר' לייבעלע (אלטער מארק) איז געוועזען שמחה וששון, ווי פורים אין יענע יאהרען. ביי א שעהן געדעקטען טיש פון מטעמים טובים, וואס די דאזארטשיניע חנה גיטעלע—וועלכע איז בעקאנט געוועזען אלס אשת חיל—האט אנגעגרייט, איז געזעסען די גאנצע משפחה מיט היימישע געסט און זיך געלאזט וואוילגעהן, זייענדיג אויפגערוימט פון דער גרויסער מפלה, וואס המן הרשע האט געהאט און גלייכצייטיג פון דער גדולת מרדכי.

דער בעזוך פון די נישט-געבעטענע חסידישע געסט האט די אנוועזענדע איבערראשט, אבער אויך אביסעל איבערגעשראקען, מורא האבענדיג עס זאל נישט קומען צו א סקאנדאל; דאך האבען אלע רוהיג אבגעווארט זעהען וואס ווייטער וועט זיין.

ר' יאסקע האט נישט געווארט ביז דער ראש-הקהל וועט איהם מיט זיינע חברים מכבד זיין, נאר ער איז בכבודו ובעצמו צוגעגאנגען צום טיש, זיך אנגעגאסען א כוס וויין און מיט א וויינענדיגען ניגון געמאכט א „מלא רחמים" דעם דאזאר הגדול והנורא ר' לייב הכהן שילך לעולמו, אויסרופענדיג מיט פאטאס: „הייליגער טאטע—בגן עדן תהא מנוחתו" און ענדיגענדיג צוזאמען מיט'ן גאנצען חסידישען כאר דעם „ונאמר אמן".

נאך דעם „מלא" האט די חסידישע קאפעלע געזאגט „קדיש" און בעת עס איז געקומען צו „ויצמח פורקניה ויקרב משיחיה" האבען זיי געמאכט אזעלכע קולות, אז דער גאנצער מארק איז זיך געקומען צוזאמענצולויפען.

פערענדיגט דאס שטיקעל ארבייט, זענען זיך די חסידים רוהיג פונאנדערגעגאנגען.

בעת דעם דאזיגען ספעקטאקל האט זיך דער זוהן פון ראש-הקהל, נפתלי הערצל, מיט די פערזאמעלטע געסט געוואלט ווארפען אויף די חסידים, נאר אויף א ווינק פון ר' לייבעלע'ן, וועלכער האט נישט געוואלט זיך און זיינע געסט שטערען שמחת פורים — האבען זיי זיך צוריקגעהאלטען.

צומארגענס האט די גאנצע שטאדט גע'רעש'ט פון דעם פורים'דיגען בעזוך, וואס דער ראש הקהל האט געהאט. יעדער האט צו דעם געשעהענעם עפיס צוגעגעבען, אזוי, אז עס איז דערפון געווארען א גאנצע לעגענדע.

שושן פורים זענען זיך די פרנסים פון דער קהלה מיט די נכבדי העיר צוזאמענגעקומען אויף אן'אסיפה, צו בעקלערען, ווי אזוי זיך נוקם צו זיין אין די חסידים פאר דעם בזיון, וואס זיי האבען אבגעטהון זייער חבר, דעם ראש הקהל לייבעלע קאהן, און עס איז אנגענומען געווארען א בעשלוס מיט'ן כח פון מאגיסטראט צו פערמאכען דאס חסידים-שטיבעל, און אומר ועושה, דער בעשלוס איז גלייך אויסגעפיהרט געווארען.

דער דאזיגער פסק האט אבער געברענגט מעהר שאדען די מנהיגי הקהלה, ווי די חסידים; די לעצטע, נישט האבענדיג זייער בית התפילה, זענען געוועזען געצווינגען צו דאווענען אין דער שוהל אדער אין בית המדרש. זייענדיג יעדען טאג צוזאמען מיט די דאזארעס, האבען זיי נאכגעקוקט זייערע מעשים און אויף אלעם געפונען חטאים און עמי הארצות, אזוי אז די פרנסים האבען פון די חסידים געהאט צו זינגען און צו זאגען. א חוץ דעם האבען די חסידים געשאפען א גרויסע אפאזיציע פון בעלי בתים געגען די דאזארעס, וועלכע פיהרען זייערע ממשלה מיט תקופות, נישט רעכענענדיג זיך מיט קיינעמ'ס דעה, נאר טהוען אלעס, ווי עס געפעלט זיי—כאדם העושה בתוך שלו. דערמיט האבען די חסידים בעקומען א סך אנהענגער אויף זייער צד און דאס האט געברענגט יעדען שבת אין דער שוהל צו מחלוקת פון די בעלי בתים מיט חסידים געגען זייערע מנהיגים.

די פרנסים, נישט קענענדיג זיך קיין עצה געבען מיט זייערע געגנער, און זעהענדיג אז די פאזיציע פון די חסידים שטארקט זיך, וואס א טאג זענען זיך מתרבה אין דער קהלה די אונצופרידענע בעלי בתים, דער אינערליכער מצב פון דער שוהל קען איבער חסרון-כסף נישט ווערען אויסגעפערטיגט, דער בית המדרש-בוי, איז געווארען אבגעשטעלט — האבען זיי בעשטימט צו נעמען פאר דער קהלה א רב, וועלכער זאל זיך גלייכצייטיג אויך אברעכענען מיט די חסידים.

נאך דעם זעלבען טאג איז דורך די ראשי-הקהלה אוועקגעשריבען געווארען א בריעף צו ר' זלמן פויזנער נאך ווארשא, דעם ראש פון די מתנגדים אין פוילען, ער זאל פארשטעלען פאר דער טשענסטאכאווער קהלה א רב פון זיין פארטיי, א גאון, וועלכער זאל אויך גלייכצייטיג זיין א עמוד-הברזל געגען די חסידים, וואס פערשפרייטען זיך איבער פוילען בכלל און טשענסטאכאוו בפרט.

ר' זלמן פויזנער האט זיי פארגעלעגט דעם סאמפאנטער רב ר' ישכר'ל ווייגנאט (מחבר ס' „פתחי שערים"), וואס איז דורך דער היגער קהלה אנגענומען געווארען.

דא האט זיך אבער געשטעלט א נייע פראגע: פון וואנען נעמט מען שכירות פאר'ן רב? די קהלה-קאסע איז פוסט, דער דלות פייפט אין אלע ווינקלען, טא ווי אזוי וועט זיין דעם רב צו צאהלען פענסיע? זענען די כלל-טהוער געפאלען אויף א פלאן נאכצוטהון דעם ביישפיעל פון די אנדערע שטעדט און איינצופיהרען די קריפקע פון כשר פלייש.

ווי בעוואוסט האבען אין יענער צייט, בימי אלעקסאנדער הראשון, די קהלות געהאט דאס רעכט ארויפצולעגען אן'אבצאהל אויף כשר פלייש, וואס די יודען האבען געקויפט. דער אבצאהל איז חל געוועזען אזוי אויף בהמות און דקות, ווי אויף עופות, און די שמשים פון דער קהלה האבען קאנטראלירט וויפיעל יעדער יודישער איינוואוינער קויפט טעגליך פלייש, און ביי זיי באלד איינקאסירט דעם געהעריגען שטייער. מעהרערע קהלות, ווען עס איז אנגעקומען שווער אליין אנצופיהרען מיט דער קאנטראלע, האבען פערדינגען די קריפקע פריוואטמענשען, אזוי-גערופענע פעכטער, דורך א ליציטאציע.

די טשענסטאכאווער דאזארעס, וויסענדיג, אז זיי וועלען זיך נישט קיין עצה געבען מיט דער קריפקע-קאנטראלע, האבען בעשלאסען זי צו פערדינגען אויף א צייט פון 20 חדשים.

ראש חודש כסלו תקפ"ב האבען די זעלבע ראשי הקהלה: יהודה לייב קאהן, יעקב לאנדא און יהודה רייכער, געשלאסען אן'אבמאך מיט יעקב שעפיר און נחום לייב היימאן, וועלכע האבען אבגעדינגען די הכנסה פון דער קריפקע אויף א משך פון 20 חדשים פאר א סומע פון 525 רייכסטאלער ד. ה. 26 ר. ט. מיט 7 און א האלבען פייעם א חודש.

די פעכטער ווידער האבען בעקומען דאס רעכט צו נעמען פון די היגע יודישע איינוואוינער: פון אן'אינדיק אדער אינדיטשקע — 6 פוילישע גראשען, א גאנז — 3 גר., הוהן, ענטיל, טויב — 2 גר. רינדס-פלייש — 3 גר., אויסער דעם אלעם האבען די קצבים געמוזט בעזונדער בעצאהלען דאס נארמאלע שחיטה געלד, און א פוילישען גילדען פון יעדער בהמה פאר די מנקרים און משגיחים.

א בעזונדערער אבצאהל איז אויך געוועזען פאר די בעלי בתים, וואס קויפען בשר-חוץ (פרעמדע שחיטה).

פון דעם אפצאהל איז קיינער נישט געווארען בעפרייט, אויסער דער רב און נאמן הקהלה.

דאס פאכט-געלד איז געוועזען בעשטימט פאר'ן רב, און די פעכטער האבען זיך פערפליכטעט יעדען ראש-חודש אויסצוצאהלען דעם רב זיין מאנאטליכע פענסיע 12 רייכסטאלער, פאר די חדשים תשרי און ניסן — דאפעלטע שכירות, ד. ה. 24 ר. ט. א מאנאט. די זעלבע פעכטער האבען זיך אויך מתחייב געוועזען יעדען ערשטען פון קווארטיל, פארצושטעלען א בעשטעטיגונג פון הויז-אייגענטימער, ביי וועלכען דער רב וואוינט, אז זיי האבען בעצאהלט דעם רב'ס דירה-געלד.

משה זעלצער.

מפקד הקן אין טשענסטאכאוו.

דער יובל פון „ביתר".

דעם היינטיגען זונטאג פייערען מיר אין טשענסטאכאוו דעם 10-יעהריגען יובל זייט דער עקזיסטענץ פון אלוועלטליכען בית"ר.

דער הויפט-ציעל און אויפגאבע פון בית"ר, וועלכער איז ענטשטאנען אין ריגע, איז געוועזען אויסצובילדען מענשען, וועלכע זאלען זיין פעהיג צו שאפען א יודישען לעגיאן אין ארץ-ישראל אויפ'ן ארט פון דעם אויפגעלעזטען אין יאהר 1920, בכדי צו זיכערן די רוה און דאס לעבען פון די דארטיגע יודען.

די ירידה פון די שוין לאנג עגזיסטירענדע ציוניסטישע יוגענד-ארגאניזאציעס, וועלכע זענען געווארען א ווערקצייג אין די הענד פון די לינקע, האבען געצווינגען די שעפער פון בית"ר מיט זשאבאטינסקי'ן בראש די נייע ארגאניזאציע צו פערוואנדלען אין א מיליטעריש-חלוצישע בעוועגונג, לויט'ן שניט און אויפפאסונג פון יוסף טרומפעלדאר און אלס דעם הויפט-פרינציפ זיך צו שטעלען: „עבודה והגנה". דאס יודישע פאלק נויטיגט זיך אין אזאלכע חלוצים, וואס זאלען זיך קאנען פערוואנדלען און צופאסען צו די בעדינגונגען און בעדערפנישען פון עם ישראל.

די צייט, ווי אויך דער וואוקס פון בית"ר האט איהם געפרענגט אויף דער ריכט-ליניע, אז דער הויפט-פונדאמענט איז דער „מאניזם", ווי עס ווערט גערופען אין העברעאיש א פאהן (חד נס) און אט אויף דעם יסוד איז געבויט די גאנצע בית"רישע וועלט-אנשויאונג: שאפען א יודענשטאט, ד. ה. א מדינה מיט א יודישער שעהרהייט אויף ביידע זייטען ירדן.

דער חילוק פון בית"ר און אלע אנדערע יוגענד-ארגאניזאציעס אין ציוניזם בעשטעהט אין דעם, וואס דער בית"ר האט איין-און-איינציגע אויפגאבע — אויפבויען א יודישע מלוכה און ער אנערקענט נישט קיין שום אנדערען אידעאל, ווייל מיר האלטען, אז קיין צוויי אידעאלען קאן מען נישט דינען, ווייל איינס שטערט דעם צווייטען, אין דער צייט, ווען די אנדערע ציוניסטישע יוגענד-ארגאניזאציעס האבען נאך צו דעם ציוניזם צו אן'אנדערן אידעאל, וועלכער הייסט סאציאליזם. אט דאס מוזען מיר בעקעמפען און דאס איז די סיבה, וואס אלע לינק-געשטימטע בעוועגונגען, וועלכע שטעלען העכער זייער פערזענליכען „איך" פאר די אינטערעסען פון פאלק, זענען באנקראט.

די לעצטע יאהרען איז אריינגעטראגען געווארען א נייער אוצר אין

וואס געהערט, וואס געזעהן.

יודען פון אלע שטיבלעך, שטעלט אייך אונטער דער פאהן פון דער „אגודה"!

איז זיך די „אגודת ישראל" געזעסען רוהיג און זיך געפיהרט פאליטיק לויט איהר שטייגער. קיין גרויסע אספיראציעס האט זי די לעצטע צייט נישט געהאט, איבערהויפט האט די היגע „אגודה" נאך די קהלה-וואהלען, ווען די פילצער האבען רעוואלטירט, זיך געפיהלט נידערגעשלאגען און קיין גרויסע אימפרעזעס נישט אונטערגענומען.

לעצטענס אבער, בעת דער קאנפערענץ פון „אגודת ישראל", אויף וועלכער ס'זענען זיך צונויפגעקומען די עמודי הברזל פון די פוילישע ארטאדאקסישע יודען, איז בקולות וברקים בעשלאסען געווארען איינצונעמען דאס פוילישע יודענטום און זיי איינשליסען אין זייערע רייהען.

און א פראגראם האט מען אויסגעארבייט מכל טוב; פרומקייט איז פרומקייט, ווילט איהר ארץ-ישראל, ביטע זעהר, אבי איהר זאלט נישט אוועק צו די אפיקורסישע פארטייען. און געענדיגט האט זיך די קאנפערענץ בתופים ובמחולות, מיט געזאנג און טענץ און די דעלעגאטען זענען זיך פונאנדערגעפאהרען מיט דעם בעשלוס מקיים צו זיין די געבאטען פון דער קאנפערענץ.

אויך אונזער טשענסטאכאוו האט געשיקט 3 דעלעגאטען אויף דער קאנפערענץ, וועלכע האבען זיך אנגעזאפט מיט דער דארטיגער שטימונג, און אהיימקומענדיג האבען זיי פרובירט מקיים צו זיין מה שנאמר, וואס די קאנפערענץ האט אנגענומען.

אויפ'ן פערגאנגענעם שבת-צו-נאכטס זענען צונויפגערופען געווארען די גבאים פון אלע היגע שטיבלעך און מנינים אין דער „אגודה" אריין, וואו מ'האט אפעלירט צו זייער גבאיש געוויסען, זיי אויפגעמינטערט, אגיטירט און בעוויזען באותות ומופתים, אז זיי דארפען און מוזען זיך שטעלען אונטער דער פאהן פון דער „אגודה", וואס וועט זיי פיהרען אין דעם ריכטיגען וועג פון יהדות.

ווי מיר ווערען אינפארמירט זענען די היגע ראשי-אגודה זעהר אפטימיסטיש געשטימט נאך דער לעצטער אסיפה און זענען זיכער, אז זיי האבען אלע היגע שטיבלעך איינגענומען און אז איצט וועט אויך זייער פארטיי בעקומען דעם ריכטיגען גלאנץ.

איך, הקטן, בין אפילו א שטיקעל פעסימיסט, נאר ווייטער די אייגענע מעשה: זאל מען זיך צוקוקען וואס ווייטער וועט זיין...

דערווייל אבער איז אינטערעסאנט דער פאקט און איך פערצייכען איהם טאקי, אז די היגע „אגודה", וועלכע איז די לעצטע יאהרען געוועזען כמעט' ווי נישט טעטיג, האט נאך דער לעצטער קאנפערענץ, אנגעהויבען א געוואלדיגע טעטיגקייט און זיך פערמאסטען אויף גאר א גרויסע ארבייט—נישט אנדערש, נאר אז אלע יודען, וועלכע דאווענען אין די שטיבלעך און אין די מנינים (דאס הייסט אלע טשענסטאכאווער יודען, וואס דאווענען נאך) זאלען זיך שטעלען אונטער דער פאהן פון דער „אגודה"...

פארוואס איז די אקאדעמיע נישט פארגעקומען?

אויף שבת-צו-נאכטס איז אין צוזאמענהאנג מיט דער קרן-היסוד-אקציע, וואס האט זיך אנגעהויבען ביי אונז אין שטאדט, אויך פראקלאמירט געווארען אן'אקאדעמיע אין זאל פון „מכבי".

צו דער ריכטיגער צייט בין איך אוועק אויף דער אקאדעמיע, אבער צו מיין פערשטוינונג האט מען געמאלדען, אז צוליעב א פאליצייאישען פערבאט וועט זי אקאדעמיע נישט פארקומען.

איך האב נישט געקאנט שלום מאכען מיט דעם דאזיגען געדאנק און האב זיך אזוי געטראכט: היות ווי דעמזעלבען אוונד דארף פארקומען אין דעמזעלבען לאקאל אן'אימפרעזע פון א צווייטער ארגאניזאציע, וועט מען זעהען צי אויך די צווייטע אונטערנעהמונג וועט נישט דערלויבט ווערען. דאס וועט זיין א סימן, אז נישט די איניציאטארען זענען שולדיג, נאר דער זאל. היות אבער ווי די צווייטע אימפרעזע איז יא פארגעקומען איז ביי מיר געווען זיכער, אז מסתמא זענען די איניציאטארען פון דער „קרן היסוד" אקאדעמיע שולדיג, דערפאר, ווייל זיי האבען נישט ווי געהעריג ערלעדיגט ביים סטאראסטווא, קומען אבער צו געהן די איינארדנער און טענה'ן, אז פון זייער זייט איז געווען אלץ אין ארדנונג טא שטעלט זיך ווידער די פראגע: פארוואס איז די אקאדעמיע נישט פארגעקומען?

עס איז געווען דער אמת'ער פיפערנאטער.

שוין לאנג האב איך געהערט, אז אין טשענסטאכאוו האט זיך געגרינדעט פון יונגע יודישע ארבייטער א שפאס-טעאטער א. נ. „פיפערנאטער".

איך האב שוין אויך געהאט די געלעגענהייט צו זעהן די פרוכטען פונ'ם דאזיגען שפאס-טעאטער אויף א היימישען אוונד פאר פערבעטענע געסט. און דעם אמת זאגענדיג, האבען מיר דאמאלס די נומערן געפאלען, נעמענדיג אין בעטראכט, אז אין א היימישער סביבה קאן מען מוחל זיין אפילו נארישקייטען.

האט אבער דאס שפאס-טעאטער געגעבען אן'עפענטליכע פארשטעלונג אין זאל פון „מכבי" און היות ווי דער ריוח איז בעשטימט געווארען אויף אזא ערהאבענעם צוועק, ווי פאר דער בעשפייזונגס-אקציע פון ארימע קינדער האט עס צוגעצויגען א גרעסערען עולם אינטעליגענץ און אט פאר זיי האט מען צוגעגרייט דעם דאזיגען „פיפערנאטער"-טעאטער.

איך בין געוועזען זיכער, אז ה' פרץ, וועלכער איז איינער פון די פעראנטווארטליכסטע מענשען ביי אונז אין שטאדט האט טאקי צוגעגרייט א גוטען פראגראם און א גוטען מענשען-מאטעריאל אויסצופיהרען דעם פראגראם. איך בין געוועזען נייגעריג עס בייצוואוינען און האב אוועקגעווארפען אלע אנדערע עניגים און געלאפען אויף דעם אוונד. ליידער האב איך געהאט א גרויסע ענטטוישונג. דער זעלבער פראגראם, וואס איך האב שוין געזעהען, דער זעלבער מענשען-מאטעריאל און אויסער א צוויי נומערן, וואס זענען געוועזען צו דערליידען—דאס איבריגע זענען געוועזען שטותים, דערצו נאך פארטאטשנע אויסגעפיהרט. א שאד נאר, וואס די קליינע טעסטילער, א באמת בעגאבטע אמאטארקע, האט נישט געהאט קיין שטאף עס אויסצופיהרען.

איך האב צו אייך, ה' פרץ, די גרעסטע בעציהונג און דרך-ארץ און דערפאר טאקי ערלויבט מיר אויפמערקזאם צו מאכען, אז דער עפענטליכער אויפטריט האט נישט געמאכט דעם געהעריגען איינדרוק און האט איבערגעלאזט זיך א סך צו ווינשען.

איך רעד שוין נישט וועגען דעם צווייטען טייל פון דעם אוונד, כ'מיין די, טענץ, צו וועלכע עס זענען געקומען הונדערטער מענשען, וועלכע האבען געוואלט זיך אריינרייסען און זיך טאקי אריינגעריסען אהן געלד און פערוואנדעלט דעם אוונד אין א ברויזענדען געווירמעל פון כאאס און אונארדנונג. ס'איז קיין וואונדער אויך נישט, פערגעסט נישט, אז דעם פערגאנגענעם שבת איז אין גאנץ טשענסטאכאוו – איהר הערט? — פארגעקומען נישט מעהר ווי דער איינציגער טאנץ-אוונד...

ביי ווייטערדיגע אויפטריטען איז כדאי צו געדענקען, אז מען דארף ערשטענס בעארבייטען דעם טעקסט, וועלכער זאל טאקי האבען א לאקאלען אקטועלען כאראקטער אבער אביסעל מעהר ליטעראַרישעס און ס'זאל זיין בעהויכט מיט קונסט. דאס אבער, וואס מיר האבען געזעהען דעם פערגאנגענעם שבת-צו-נאכטס, איז געוועזען דער אמת'ער פיפערנאטער...

אט דאס הייסט א פערזאמלונג.

מיר זענען געוואוינט, אז פערזאמלונגען ביי אחינו בני ישראל זאלען זיך ציהען שעה'ן לאנג און אז מען ווערט שוין מיעד צו גוידערען, מאכט מען א פארטזעצונג און מען גוידערט ווייטער.

איך וואלט אייך געקאנט דערצעהלען א סך פאקטען פון אזעלכע פערזאמלונגען, אבער נישט דא איז דאס ארט און נישט די צייט.

האב איך אבער בייגעוואוינט פערזאמלונגען ביי נישט-יודען, איז עס צוגעגאנגען איינס, צוויי. די גרעסטע פערזאמלונג, וועגען דער וויכטיגסטער געשעהעניש האט געדויערט העכסטענס א האלבע שעה. האב איך זיי שטענדיג מקנא געוועזען און האב זיך געטראכט: ווען וועלען מיר, יודען, שוין קומען צו אזא מדרגה, אז מען זאל אויך ביי

בית"רישען אגשויאונגס-ארסענאל—„הדר" א בעגריף, וועלכען מען האט נאכנישט אזויפיעל דורכדיסקוטירט אין אונזערע רייהען, אבער ער האט שוין בעקומען זיין אויטאריטאטיווע אינטערפרעטאציע פון ראש בית"ר. אונזער ציעל איז צו שאפען דורך דער בית"רישער ערציהונג דעם קינפטיגען בירגער פון דער יודישער מדינה. מיר מוזען זארגען, אז דער דור, וואס וואקסט פאר אונזערע אויגען און די, וועלכע וועלען קומען נאך איהם, זאל זיין אנ'איידעלער, פיין-ערצויגענער, אי גייסטיג, אי פיזיש.

אין די אדערן פון יעדען יוד—זאגט זשאבאטינסקי—צירקולירט פרינצען-בלוט, דאס בלוט פון מלכות בית דוד און פון דער קעניגליכער חשמונאים - משפחה, דאס בלוט פון די ערהאבענע יודישע גייסטער, וועלכע האבען געלויכטען ווי א שטראהל איבער אלע דורות; א דור פון „הדר" וועט זיין בית"ר, ווייל ער שטרעבט צוריקצוקעהרען דעם פאלק זיין היסטארישען גלאנץ און מיר וועלען זיין א מוסטער א ביישפיעל פאר אנדערע.

די בית"ר - בעוועגונג, טראָגט איהר שווערען דערנער-וועג, וועלכען זי האט דורכגעמאכט אין משך פון איהר צעהן-יעהריגען עגזיסטענץ און האט בעוויזען צו ווערבירען צעהנדלינגער טויזענדער מיטגלידער אין דער גאנצער וועלט, איז שטענדיג גרייט צו געהן אין קאמף פאר דער בענייאונג פון מלכות ישראל און אוועקשטעלען אין דער זייט איהרע פריוואטע אינטערעסען, איז זיכער, אז איהר נצחון וועט סוף כל סוף קומען.

מיר מאכען זיך איצט נישט קיין אילוזיעס, מיר ווייסען, אז ווייט, זעהר ווייט, זענען מיר נאך היינט פון אידעאלען בית"ר-טיפ. כדי אויסצוווארצלען געוואוינהייטען פון לאנגע דורות, זענען אויך נויטיג דורות, אבער בית"ר די ערשטע גאך טויזענדער יאהרען דעם וועג געפונען, אויפ'ן שליאך א רויף, און אויף איהם וועט זי געהן און פיהרען דאס פאלק צו א ליכטיגען מארגען.

היינט איז דער 10 יעהריגער יובילעאום פון בית"ר פארלויפיג א יום-טוב פאר דער הערצליאנער מחנה, אבער מארגען וועט דער יאהר-טאג פון בית"רס ענטשטעהונג ווערען דער יום-טוב פון גאנצען יודישען פאלק.

ביי העמאראידען-ליידען, פערשטאפונג, קישקעס-רייסעניש, הארן-דראנג, קרייץ-שמערצען, ברוסט-קלעמעניש, שווינדלען-אנפאלען, ברענגט שטענדיג אנ'אנגענעהמע ערלייכטערונג דער געברויך פון נאטירליכען ביטערוואסער
FRANCISZKA JÓZEFA

פ. בלומענקראנץ.

די מארק=שטעהערין.

(פון דער סעריע: ארימקייט).

(סוף).

פון דער צייט, ווי דער פאצעט איז „פערטריבען" געווארען, זיצט פריידיל גאנצע טעג ביים פענסטער, די האר נישט אנדולירט, די נעגעל נישט מאניקירט, די ברעמען פערוואקסען, קוקט ווי איהרע קאלעזשאנקעס „באוויען" זיך און ווארט מיט כעס אויף דער מוטער, אויף וועלכער זי גיסט אויס איהר גאנצען כעס און צארן.

— ווער האט דיך געהייסען אריינמישען? אז כ'זיץ אין שטוב איז בעסער? אזוי הויבט זיך אן זייער שמועס.

— דער ליידאק מאכט דיך אונגליקליך געמאכט. ווען ער מאכט דיך געליבט, מאכט ער נישט פערשוואונדען געווארען—גיט איהר ביילע צו פערשטעהן.

— כ'וועל נישט אזוי פערברענגען מיינע יונגע יאהרען. אז מ'האט נישט פאר קיין קינדער טאר מען זיך נישט אריינמישען!

— איך וועל ביי מיין לעבען נישט לאזען, אז פראנצעוואטע יונגען זאלען זיך ארומטליקען מיט מיינע קינדער, זיי וויקאזשיסטען און דערנאך אוועקווארפען ווי אנ'אויסגעקוועטשטע ציטרין!

טיילמאל אבער האט זיך פריידיל אנידערגעזעצט ביים פענסטער און שווייגענדיג געקוקט שטאר אין גאס אריין און דערמאנט זיך מיט ווייטאג אין די פריהערדיגע זארגלאזע לוסטיגע יאהרען און שימעק'ס ליידענשאפטליכע ווערטער. זי האט דאמאלס אפילו געפיהלט, אז די מוטער איז גערעכט, ווארום פארוואס האט ער זי אויף אזא נידערטרעכטיגען אופן פערלאזט, פון דעם דאזיגען אווענד מעהר נישט ארויפגעקומען, געהענדיג זיך נאך ספעציעל פערביי דעם פענסטער מיט אנדערע, כדי זיך מיט איהר צו רייצען. אבער ס'איז איהר דאך נמאס דאס לעבען אין דער פער'צניעות'דער שטוב, אין וועלכער זי ווערט אלט און איינגעשרימפען פאר דער צייט. זי וואלט זיך נצוואלט אויף וואס פאר א אופן ס'זאל נישט זיין ארויסרייסען פון דער דריקענדער ארימקייט און חשכות.

זי ווערט דאמאלס בייז אויף זיך אליין, אויף איהר אבהענדיגקייט, אויף איהר צו-שנעלער אבגעלאזענקייט.

— פריידל, פארוואס געהסטו נישט עסען, דו האסט פונדערפריה גארנישט געהאט אין מויל—פרובט זי די מוטער איינגעמען.

ס'הונגערט מיך נישט—ענטפערט זי קורץ און אונגעדולדיג.

— וואס הייסט ס'הונגערט נישט? א גאנצען טאג האסטו גארנישט געגעסען! דו ווילסט שוין ווידער מיר אנמאכען א גלות?

— נודזשע מיך נישט, זארג נישט אזוי פאר מיר. הלואי וואלסטו דיך וויינינגער „אפיצקעוועט" מיט מיר—גיט זי אנצוגעהערען.

— ס'קומט איהר נאך געלד ארויסצוצאהלען—פלאצט ביי ביילע'ן דאמאלס דאס געדולד—צאהל איהר ארויס! די מאמע ארבייט, ווערט פערשווארצט און די טאכטער כאליעט אינדערהיים, האט זי נאך פרעטענסיעס. פונקט ווי אנדערע קינדער. דיין לעבען זאל דיר אזוי בעקומען! ווי מיר בעקומט דאס שטיקל ברויט!

ביילע לייגט אוועק דאס ברויט מיט הערינג, הויבט זיך אן דרעהען אין שטוב, ברעכט זיך די הענד און שאקעלט מיט'ן קאפ ווי זי וואלט א טויטען בעוויינט:

— רבונו של עולם, כ'האב דאך נישט קיין טאג און קיין נאכט—קלאגט זי מיט א תחנה-ניגון—קום איך אהיים צוברעכען ווי א שארבען, האב איך אזא מויד איבער זיך. ס'איז דאך געוואלד צו שרייען! האב איך דען געמיינט איהר שלעכטס? און וועלכע מאמע מיינט דעם קינד'ס שלעכטס. ער האט זי נאר געוואלט באלאמוטשען, דער לאזעוואטער פאצעט! וואס זאל איך נעביך ארים, עלענד מענש טהון?

זי רעדט, שעלט, בייזערט זיך, דורעהענדיג זיך האסטיג איבער'ן שטוב. זי טענה'ט זיך אויס מיט'ן רבונו-של-עולם און קריגט זיך פשוט מיט'ן מאן, וואס האט זי דא איבערגעלאזט. זי טענה'ט זיך אויס מיט'ן טויטען מאן, ווי ער וואלט אוועקגעפאהרען זיך וויילען, איבערלאזענדיג איהר דעם גאנצען עול...

פריידל דרעהט זיך נישט אויס. איהרע אויגען זענען צוגעבינדען צו צוויי סילוועטקעס, וואס טויכען אויף פון דער פינסטערניש: שימעק פיהרט געארעמט איהר קאלעזשאנקע. איהר דוכט זיך, אז ער קוקט חוצפה'דיג אין פענסטער אריין, אויב זי זעהט גור...

די טרעהרען שטיקען זי, זי פיהלט זיך אזוי איבריג, אזוי מינדערוועדטיג, ווי א שברי-כלי. עס קלעמט זי ביים הארצען, זי פיהלט א מין דושנעקייט ווי אנ'אסטמע קראנקער.

— אזא ליידאק, איהרע בעסטע יאהרען פערנומען, איהרע טרוימען פערטריבען און איהר לעבען פערפינסטערט.

די מוטער בעמערקט ווי די אקסלען ציקען ביי איהר טאכטער. זי ווערט שטיל. איהר מוטער-הארץ ווערט צוזאמענגעצויגען פון צער. זי וויל נישט ווייזען דער טאכטער, אז זי בעמערקט עפיס. לויפט זי צו צו דבורה'לען, וועלכע האט איינגעדרימעלט ביים אויוועז און וועקט זי:

— דבורה'לע, שלאפען, ס'איז שפעט, דו ווערסט צוברעכען ביים אויוועז און קענסט זיך נאך, חלילה אנבריהען. זי רעדט צום קינד און ווישט אן בגנבה א טרעהר פון איהרע צעאקערטע באקען:

— ס'זאל איהם גישט געשענקט זיין פאר מיין קינד'ס עולה.

פון גאס דערגעהט א זארגלאז געלעכטער...

א פערדינסטפולער יובילעאום

די טעג פייערט די יודישע מוזיקאלישע וועלט א זעלטענעם יובילעאום. עס ווערט 25 יאהר זייט מנחם קיפניס האט אנגעהויבען שרייבען זיינע מוזיקאלישע רעצענזיעס און גלענצענדע פעליעטאנען.

איך גלויב, אז מנחם קיפניס איז גענוג בעקאנט דעם יודישען עולם סיי אלס גרויסער מוזיקאלישער אויטאריטעט און שריפטשטעלער, סיי אלס גלענצענדער אינטערפרעטאטאר פונ'ם יודישען פאלקס-ליעד. זיין טעטיגקייט אלס מוזיק רעצענזענט, האט קיפניס אנגעהויבען אין דער העברעאישער צייטונג „המליץ", און ער איז אויך געוועזן דער ערשטער יודישער קריטיקער מיט דעם גרויסען וויסען הן אין מוזיקאלישען ווי אין אלגעמיינעם זין. שפעטער זעהען מיר איהם אלס מוזיקאלישען מיטארבייטער אין דער „ראמאן צייטונג", דעם „שטראל" און אלס שטענדיגען מיטארבייטער פון „היינט".

זיינע טרעפליכע בילדליכע אילוסטראציעס וועגען אנ'אפערע, אדער קאנצערט זענען אזוי געשילדערט געווארען, אז דעם לעזער האט זיך געדאכט, אז ער איז אנוועזענד אויף אט דער אפערע קאנצערט. זיינע רעצענזיעס זענען געוועזן אזוי בעלעהרענד, אז די גרעסטע ארטיסטען האבען איינפאך געשלינגען זיין ווארט און זיך דערמיט גערעכענט.

ביי אונז אין טשענסטאכאוו איז מנחם קיפניס געוועזן צום ערשטען מאל אין יאהר 1910, ווען ער איז איינגעלאדען געווארען דורך דעם אונפערגעסליכען א. ב. בירנבוים ז"ל. בירנבוים האט דאמאלס געגעבען א גרויסען רעליגיעזען קאנצערט פון די בעסטע תלמידים פון דער חזנים-שולע, ווי פ. שערמאן, ביבאווסקי, פעלדמאן, צוקערבראָין א. א. דאן זעהען מיר קיפניס'ן אין די מלחמה-יאהרען, ווען ער טרעט אויף צוזאמען מיט זיין פרוי, דער בעקאנטער זינגערין זמרה זעליגפעלד אלס פאלקס-זינגער, האבענדיג המיד דעם גרעסטען ערפאלג.

א חוץ מוזיק-רעצענזענט איז אויך מנחם קיפניס א גלענצענדער פעליעטאגיסט. זיינע שמועסען מיט'ן „פאן מעצענאס" האבען זיך קונה-שם געווען ביים יודישען לעזער.

זעהר אינטערעסאנט זיינען זיינע זכרונות „הינטער די קוליסען פון דער ווארשאווער אפערע", אין וועלכע ער בעשרייבט ווי אזוי ער קומט אריין אין דער ווארשאווער אפערע. געזינגען האט ער אין דעם כאר פון דער ווארשאווער שוהל „עדת ישרון", ווי דער דארטיגער חזן האט איהם „ארויסגעגנבעט" פון דעם בעריהמטען חזן זיידעל ראוונער'ס כאר אין בערדיטשעוו. לעזענדיג אין דער פרעסע, אז עס ווערט געזוכט אנ'ערשטער טענאר אין דער ווארשאווער אפערע, האט ער זיך געשטעלט צום קאנקורס. דער פארזיצער פון קאנקורס יורי איז געווען א רוסישער גענעראל. אריינגעקומען פאר דער קאמיסיע אין א סורדוט, בעוואקסען מיט א שווארץ בערדיל, האט ער ממש געציטערט. די קאמיסיע-מיטגלידער האבען געקוקט אויף איהם מיט ביטול, נאר דער גענעראל האט געהייסען, אז ער זאל עפיס זינגען. נו, איז וואס זינגט מען, אז קיין אריעס האט ער נישט געיכול'ט. נישט לאנג אבער געקלערט און קיפניס גיט א זינג זיידעל ראוונער'ס „רם ונשא גדול ונורא", פון וועלכען אלע קאמיסיע-מיטגלידער זענען נתפעל געווארען און ער האט גלייך בעקומען דעם אנגאזשעמענט.

קיפניס האט אויך אין יאהר 1909 ארויסגעגעבען א זאמלונג ביאגראפיעס פון די גרעסטע יודישע קלאסיקער אין דער וועלט - מוזיק אונטער'ן נאמען „יודען אין דער מוזיק".

א בעזונדער גרויסען ארט פערנעמט קיפניס אלס זאמלער פון יודישען פאלקס-ליעד, וועלכע ער האט אויך ארויסגעגעבען אין צוויי בענדער און דאס איז זיכער זיין גרעסט פערדינסט.

ווי ס'איז פון די קורצע גאטיצען צו זעהען האט מנחם קיפניס אט דעם יובילעאום זיינעם כשר פערדינט און מיר ווינשען איהם פון גאנצען הארצען נאך לאנגע געזונטע יאהרען לעבען און שאפען און זאל ער ווייטער פארטזעצען זיין פרוכטבארע און נוצליכע טעטיגקייט פאר'ן וואויל פון גאנצען יודישען פאלק.

וואלף שמידט

אונז מעהר טהון ווי רעדען. איך האב דאס וואס אנ'אמת געהאלטען פאר א פאנטאזיע און שטעלט אייך פאר, צו מיין גרויס פערוואונדערונג, אז אויך א יודישע פערזאמלונג איז די וואך פארגעקומען ווי נישט ביי יודען.

געווען איז עס אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון „טאז". געפיהרט האט דעם פארזיץ דער ספעץ - פארזיצער, דירעקטאר פרושיצקי און אין משך פון 40 מינוט איז די גאנצע פערזאמלונג מיט'ן בעריכט, מיט'ן בודזשעט און אפילו מיט די וואהלען געווען געענדיגט און אין א שעה שפעטער, ווען פון דער פערזאמלונג איז נישט געווען קיין שפור, זענען נאך מיטגלידער געקומען צו קריכען אויף דער פערזאמלונג, נאר זיי האבען שוין געטראפען א פערשלאסענע טהיר. זיי האבען מסתמא גערעכענט, אז די פערזאמלונג איז איינגאנצען נישט פארגעקומען, ווארום אויפ'ן שכל האט זיך נישט געקאנט לייגען, אז א יודישע פערזאמלונג זאל זיך אזוי שנעל ענדיגען. זיי האבען אבער געהאט א טעות. די פערזאמלונג איז פארגעקומען מיט אלע קלימפערלעך, נאר זי איז געווען א פערזאמלונג מיט לייטען גלייך.

זאל די דאזיגע מוסטערהאפטע פערזאמלונג פון „טאז" זיין א התחלה פון אלע יודישע פערזאמלונגען, וואס דארפען און וועלען פארקומען אין אונזער יודישער גאס.

צי מעג מען שוין זאגען רבנן-קדיש?

געווען א געזעלשאפט ביי אונז אין שטאדט, וואס האט געהייסען לאנדקענטשאפט.

די ערשטע צייט פון איהר עקזיסטענץ האט זי ווירקליך א סך אויפגעטהון, מאכענדיג פערשיעדענע אויספלוגען און בעקענט איהרע מיטגלידער מיט די מערקווירדיגקייטען פון פוילען.

לעצטענס אבער געהט די אינסטיטוציע מטה-מטה, מען דערמינטערט זי מיט אנ'איינשפריצונג, אבער ווי עס ווייזט אויס איז דער חולה אזוי מסוכן, אז עס איז נישטא קיין שום אויסזיכטען זי צו דערהאלטען ביים לעבען.

דער זש. ט. ק. האט שוין אפילו נישט קיין דאך איבער'ן קאפ און זיין יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג איז פארגעקומען אין א פרעמדער דירה און צו דער פערזאמלונג זענען געקומען (שוין צום דריטען טערמין קוים א מנין מענשען.

גאך לאנגע דעבאטען האט מען ווידער געגעבען אנ'איינשפריצונג. איך צווייפעל אבער שטארק צי דאס וועט זי קענען דערהאלטען ביים לעבען.

איז מיר טאקי א גרויסער שאד די אינסטיטוציע, ווייל זי גוסס'ט און קיינער וויל זי נישט און קאן זי נישט ראטעווען.

אמת, זי זשיפעט נאך קוים, נאר מיר דאכט זיך, אז מען מעג שוין נאך איהר זאגען רבנן-קדיש...

מען רעגולירט דעם שפאציר.

זייט וויסען, רבותי, אז אונזער טשענסטאכאוו איז א גרויסע שטאדט, אזוי, אז א פאליציאנט מוז שטעהן און האלטען וואך, אז די שפאצירענדע זאלען, ווי להבדיל אין ניו-יארק אדער לאנדאן נישט איינהאלטען די בעוועגונג, וואס ס'קען פערורזאכען קאטאסטראפעס, חלילה.

איין זאך איז אבער קשה, פארוואס ווערט די דאזיגע רעגולאציע דוקא געארדענט זונטאג און נאר אין דער ערשטער אלעע, וואו יודען שפאצירען און דוקא נאר אויפ'ן טראטואר, וואו די זון שיינט.

אט למשל, איז זונטאג אין דער צווייטער אלעע א גרעסערער שפאציר און דארט קענען פארקומען גרעסערע קאטאסטראפעס, ווי אין דער ערשטער אלעע, פונדעסטוועגען שא, שטיל, זעהט מען נישט אפילו קיין פאליציאנט אויף דער ליכטיגער שיין.

דעם פערגאנגענעם זונטאג אין די פארמיטאג-שעה'ן, האט אין דער ערשטער אלעע דיזשורירט א פאליציאנט וועלכער האט ארויסגעוויזען געוואלדיגע ענערגיע. ער האט רעגולירט די בעוועגונג בחוזק יד און זאגאר עטליכע יודען אראבגענומען אין קאמיסאריאט, כדי זיי צו געבען א לעקציע שפאציר...

פרעגען זיך די יודען אזא שאלה: פארוואס וויל מען זיי דוקא אויסלערנען שפאצירען? וואס האט מען זיי דוקא אזוי ליעב און מען וויל זיי מאכען פאר דזשענטעלמענער?

אבער נישט שייך צו פרעגען קיין קשיות, ווייל, ווייל מען רעגולירט דעם שפאציר...

זי בעהט אויפ'ן מאנ'ס קבר נקמה צו נעמען אין פריזיר=צעך.

ווען עס קומט אויס צו זיין אויפ'ן בית-עולם, הערט זיך גענוג אן וואס די לעבעדיגע רעדען אלץ אריין אין די קברים און מען פאדערט פון די טויטע, אז זיי זאלען למען השם זיך בעמיהען דאס אדער יענץ צו ערלעדיגען.

גענוג קוריאזען דערצעהלט מען פון די דאזיגע קברים-בקשות. איך וויל אייך אבער דערצעהלען א אידענטישען פאקט, וועלכען דער שרייבער פון די שורות האט אליין בייגעוואוינט.

זייענדיג אויפ'ן בית-עולם, הער איך ווי א פרוי שרייט אריין אין א קבר: געדענק מיין מאן, זאלסט זיך נוקם זיין אין פריזיר-צעך, אז זיי זאלען א שווארצען סוף האבען...

בין איך דאך געווארען נייגעריג צו וויסען, וואס זי האט צום פריזיר צעך, אז זי מוז אזש אנקומען צו די טויטע.

האב איך זיך אינפארמירט, און אט וואס איך האב זיך דערוואוסט:

די פרוי מ. אנ'אלמנה, האט א טאכטער, וועלכע איז א פריזירקע, און פיהרט א ווארקשטעל. היות אבער, ווי זי האט נישט קיין האנדווערקער-קארטע, ווערט זי פערפאלגט פון פריזיר-צעך. איז דאס די מוטער דעריבער געקומען אויפ'ן קבר פון איהר מאן און איהם געזאגט מיט'ן הארבען ווארט: הערסטו, מיין מאן, איך האב שוין אויסגעפרובט אלע מיטלען, איך האב זיי שוין פערשאלטען און עס העלפט אלץ נישט; בין איך איצט געקומען צו דיר און פאדער דיך אויף, אז דו זאלסט נקמה נעמען אין דעם דאזיגען פריזיר-צעך, אז זיי זאלען א שווארצען סוף האבען...

ער האט בעליידיגט זשאבאטינסקי'ן מוז ער בעצאהלען 5 זל. שטראף.

ראקוב איז לעצטענס געווארען א פעסטונג פון זשאבאטינסקי'ן. דארט זענען אלע, יונג און אלט און אפילו חסידים, אנהענגער פון זשאבאטינסקי'ן.

מאכט זיך א מעשה, יענע וואך איז עס געווען, קומט צו פאהרען א יונגערמאן פון שטאדט אויף א ראווער קיין ראקוב, און טרעפט א קליין 11 יעהריג יונגעל א ביתר'אוויעץ, און דער יונגערמאן (א התאחדות'ניק) מאכט זיך א שפאס און זאגט צום ביתר'אוויעץ: נא, דו האסטו א רעוואלווער און שיס זשאבאטינסקי'ן. דעם קליינעם יאט האט די מעשה פערדראסען, האט ער פערביסען די ליפען און גארנישט גערעדט, נאר ווען דער יונגערמאן איז צוריק ארויס פון געוועלב און געוואלט נעמען דעם ראווער, האט ער איהם נישט געפונען. ער האט איהם געזוכט ביז שפעט אין אווענד, אבער א נעכטיגער טאג.

ערשט שפעט אין דער נאכט האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער קליינער ביתר'אוויעץ האט זיך נוקם געווען און דעם „התאחדות'ניק", ווען ער האט בעהאלטען דעם ראווער, און ערקלערט, אז אזוי לאנג, ווי ער וועט נישט איבערבעטען זשאבאטינסקי'ן און צאהלען א געוויסע שטראף פאר'ן תל-חי-פאנד, וועט ער דעם ראווער נישט צוריקגעבען.

נאך לאנגע אונטערהאנדלונגען איז מען געקומען צו אנ'אויסגלייך. דער יונגערמאן האט עפענטליך איבערבעטען זשאבאטינסקי'ן און געגעבען 5 זל. פאר'ן קרן תל חי. ערשט דאמאלס האט ער צוריקבעקומען דעם ראווער.

לוית

פ. ב—ץ.

טעאַטער=באַטיצען.

קאַמעראַל - טעאַטער. „די בלויע ליבהאַבער", קאָמעדיע אין 3 אַקטען פון מ. פּאַווליקאָווסקאַ-יאַסנאַרזשעווסקאַ. רעזשי: ס. דעמביטש.

אַ מעשה אַזאַ:

אַ דאָקטאָר, אַ כלומרשטער בטלן, האָט — ווי ס'רוב מענער און דאָקטוירים — אַ ווייב. זי, דאָס ווייב זיינס, פאַרראַט איהם מיט אַנדערע, ווייל זי איז איבערצייגט, אַז דער מאַן ליבט זי שטערבליך...

ער בעמיהט זיך, לפנים צו ערקלערען איהר קאַלטקייט צו איהם ווי-סענשאַפטליך און שפּילט די ראָל פון אַנ'איבערנענבענעם מאַן, וועלכער איז „ענטציקט" פון זיין געטריי ווייב.

אָבער אַלץ געדויערט נור אַ געוויסע צייט. אויך מיט אונזער דאָקטאָראָווע געשעהט, אַז אַ קאַפּיטאַן פערליבט זיך אין איהר מיט'ן גאַנצען קנאַק און אויף אַנ'אמת.

ער איז נישט מסכים אויף איהר ביז אהעריגער דאָפּעלטער ראָל, פערלאַנגט זי זאָל זיך שיידען מיט'ן מאַן און אפילו אויסגעבען איהם די נעמען פון די ביזאיצטיגע ליבהאָבער.

עפ"י דרך הטבע, ד. ה. לויט ווי מיר זענען געוואוינט, האָט זיך פון דעם דאָזיגען מאָמענט אָן געדאַרפט אָנהויבען דער אמת'ער מיש-מאַש מיט שיסעריי, האַרץ - צובר'עכעניש (דער דאָקטאָר) חרטה-געפיהלען (ס'ווייב) און אַנדערע „קאָמפּליקאַציעס". מיט איין וואָרט: אַ טראַגעדיע פון טראַגעדיע-לאַנד.

האָט אָבער די אויטאָרין „להכעיס" דעם גאַנצען ענין פערקערעוועט אויף אַנ'אַנדערער זייט: דער דאָקטאָר איז זיך לגמרי נישט מצער, געוואויר ווערענדיג וועגען זיין ווייב'ס אַוועקגעהן. איהם אַהרט נור עטוואָס די „טעכנישע" שוועריגקייטען ביי „איבערציהען" די געליבטע איז זיין וואוינונג, און שוין. כדי צו זיין גאָך מעהר צופרידען, האָט אונז די אויטאָרין געוויזען צום סוף, אַז דער שטרענגער, אָנגעכמורעטער, אין פלוג נישט גוטער קאַפּיטאַן יאַסטראַמב, איז גאַר אַ מענש מיט אַ גאָלדען האַרץ, וואָרום בעקומענדיג די אימפּראָוויזירטע ידיעה וועגען טויט פון זיין געליבטער'ס אַדאָראַטאָר, צעוויינט ער זיך. בקצור ס'איז „וועריוועל".

מיר מוזען אָבער צוגעבען, אַז די קאָמעדיע, הגם זי בעזיצט נישט קיין בעזונדערע איינפאַלען און ענטוויקעלט נישט פאַר אונז קיין שווער-וואַניגע פּראָבלעמען, איז זי אָבער געבויט לעבעדיג, סצעניש.

און כאָטש די דאָזיגע קאָמעדיע פערמאָגט נישט קיין בעזונדערע דינאַמישע מאָמענטען און די פינאַלען זענען שוואַך געוואָרען דורך דער אויטאָרין קאָנסטרואירט, איז זי אָבער אַלס גאַנצעס פיין אָנגעשריבען.

דאָס ביסעל פילאָזאָפיע אַהרט נישט, ווייל די אויטאָרין האָט נישט איבערגעשריטען די מאָס און נישט אַריינגעשטופּט סתם ווערטלעך צום שאַרען פון דער זאַך.

* * *

בנוגע דעם שפּילען.

אויפ'ן ערשטען אָרט האָבען זיך דאָסמאָל אַרויסגערוקט אָרכאָן, צעראַנקאַ און בעניטאַ.

אָרכאָן, טראָץ דעם, וואָס זיין ראָל איז נישט געווען קיין לייכטע, האָט ער זי אָהערגעגעבען מיט טאַקט און פערשטענדניש. אָרכאָן איז אומבעדינגט איינער פון די בעדייטענדסטע קרעפטען פון איצטיגען אַנסאַמבל, אַרויסרוקענדיג זיך אפילו אין די קלענערע ראָלען (ווי לעצטענס אַלס פּעטער עמיל אין „סטעפּעק") אויפ'ן ערשטען אָרט.

צעראַנקאַ איז אין דער זשאַנר-ראָלען תמיד גוט. סיי איהרע אויסערליכע בעדינגונגען, סיי, אַזוי צו זאָגען, איהרע סצענישע ניגונגען געהן (אויפ'ן סמך פון דעם ביז איצט געזעהענעם) אין דער ריכטונג.

וואָס שייך בעניטאַ'ן איז זי ווי געבוירען צו ראָלען פון אַ „פּאַדלאָטקע", לייכטזיניג ווייבל אָדער פּענסיאָנאַרקע. זי האָט עס אויסגעצייכענט בעוויזען אין „מעצענאַס באַלבעק" און בעשטעטיגט אין „סטעפּעק", ווי אויך אין דער גערעדטער קאָמעדיע.

וואָס נוגע באַלצערזשאַק'ן אַלס קאַפּיטאַן יאַסטראַמב, האָט ער ווירקליך געהאַט אַ שווערע ראָל, אָבער ער האָט נישט אַריינגעדרינגען אין איהר ווי געהעריג.

מ'קען אומבעדינג נישט נעגירען באַלצערזשאַק'ס סצענישע פעהיגקייטען. ער דאַרף אָבער געדענקען, אַז אַזאַ ראָל מוז געשפּילט ווערען סובטעלער, נשמה'דיגער. ווען מ'וויל דורך דער הילף פון מעהר אויסערליכע מיטלען ווי מימיק א. ז. וו. (אגב בעזיצט ער ווירקליך אַ בעזונדערס ענטוויקעלטע מימיק) שפּילען אַזאַלכע ראָלען, איבערצייגט עס אונז נישט. טראָץ וואָס ער איז אין דעד שאַפונג אַ מיליטערמאַן, האָט ער געדאַרפט זיין אין פיעל מאָמענטען לירישער, ווייכער און האַרציגער. (אין אַלגעמיין אָבער איז ער געווען נישט שלעכט). פון די איבריגע אנטיילגעמער דאַרפען נאָך דערמאַנט ווערען: ברעס, וועלכער האָט זיין קורצע ראָל אין צווייטען אַקט פיין אויסגעפיהרט; וואַיטעצקי און קאַסטרזשינסקי (אַלע דריי אַלס פליהער).

קאַסטרזשינסקי, וואָס האָט אין „סטעפּעק" געשאַפען אַנ'ערשטקלאַסיגע קרעאַציע, וועלכער איז, אגב, דורך דער אַרטיגער פּרעסע נישט געהעריג אָבגעשאַצט געוואָרען, שפּילט דאָס מאָל אויך אַלס עקסטאַטיקער. קאַסטרזשינסקי אַלס טרוימער, פערליבטער, פיהלט זיך ווי אַ פיש אין וואַסער.

די רעזשי — אַ זאָרגפעלטיגע; זי'קלאַנג און ליכט עפעקטען — זעהר איינגענעבענע; די דעקאָראַציעס — פיין צוגעטראַכטע.

בכלל ווערט די פאָרשטעלונג געזעהן מיט הנאה. און מיר קענען זי דרייסט עמפעהלען.

די קרן=היסוד=אַקציע אין טשענסטאָכאָוו.

פערגאַנגענעם שבת האָט זיך אין אונזער שטאָדט אָנגעהויבען די הייאָהריגע קרן היסוד אַקציע.

פרייטאָג אָוועגד איז פאָרגעקומען אַ מסבת עסקנים מיט דער בעטייליגונג פון די דעלעגאַטען פון קרן-היסוד דירעקטאָריום די ה"ה: ד"ר א. איינזלער און נ. גערבאָווסקי. אויף דער דאָזיגער מסיבה האָבען די דעלעגאַטען ערקלערט די גרויסע בעדייטונג פון דער אַקציע און אויפגעפאָדערט די פערזאַמעלטע צו אָנ'אַקטיווען אנטייל.

שבת אָוועגד איז פאָרגעקומען אַ טיי - אָוועגד פאַר איינגעלאָדענע דעקלאַראַנטען פון קה"יס און פאַר עסקנים. דער אָוועגד ווערט געעפענט דורכ'ן וויצע-פּאָרזיצער פון היגען קרן-היסוד-קאָמיטעט ה' ליבראָוויטש. דאַן נעהמען דאָס וואָרט די חשוב'ע דעלעגאַטען, וועלכע רופען צו אַנ'אויסערגעוועהנליכער אָנגעשטרענגטער אַרבייט פאַר'ן קרן-היסוד אין יעצטיגען מאָמענט.

עס האָבען זיך גלייך געמעלדעט צו דער אַרבייט אַ גרעסערע צאָהל עסקנים און ביי אַ געהויבענער שטימונג ווערט דער אוועגד געשלאָסען דורכ'ן פאָרזיצער.

די ביז-יעצטיגע רעזולטאַטען פון דער אַקציע זענען פּשוט איבערראַשענד; די עסקנים אַרבייטען התלהבות-פול און מיט מסירת נפש. די צאָהל תורמים פערגרעסערט זיך כסדר און פיעל פערגרעסערן זייערע דעקלאַראַציעס.

עס איז צו האָפען, אַז די דערגרייכטע סומע וועט זיין אַ פיעל גרעסערע ווי אין פערגאַנגענעם יאָהר.

נישט צושטאַנדגעקומען די קרן-היסוד אַקאַדעמיע.

די קרן-היסוד-אַקאַדעמיע, וועלכע האָט געזאָלט פאָרקומען פאָריגען שבת מיט דער בעטייליגונג פון די ה"ה דר. א. איינזלער און רעד. נ. גערבאָווסקי, איז נישט צושטאַנד געקומען צוליעב דעם, וואָס די מאַכט האָט מיט אַ האַלבער שעה פאַר'ן אָנהויב פון דער אַקאַדעמיע געמאָלדען דעם פאָרזיצער פון אָרטיגען קרן היסוד-קאָמיטעט ה' יאָכימאָוויטש, דאָס צוליעב דעם, וואָס דער בוי-קאָמיטעט האָט זיינער צייט דיסקוואַליפיצירט דעם זאַל, דעריבער ווערט די אַקאַדעמיע פערבאָטען.

עס איז כדאי צו בעמערקען, אַז דעמזעלבען אָוועגד איז אינ'ם זעלבען זאַל פאָרגעקומען אַ טאַנץ-אָוועגד.

דין וחשבון: פון קרן קימת לישראל

פאַר תשרי—כסלו תרצ"ד.

פושקעס 358.61, תשרי אַקציע 123.15 חנוכה אַקציע 82.41, מאַרקעס און שיהלען 49.94, עליה מאַרקעס —.32, פערשיעדענס 25.40, צוזאַמען 671.51

די אַלג. פערזאַמלונג פון בעקער - צעך.

פערגאַנגענעם זונטאַג איז אין אייגענעם לאָקאַל, אַלעע 12, פאָרגעקומען די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון יודישען בעקער-צעך.

די פערזאַמלונג עפענט דער סטאַרשי ה' ה. אופנער. אַלס פאָרזיצער ווערט אויסגעוועהלט ה' פונטאָוויטש, אַלס בייזיצענדע די ה"ה: גערמאַן, פשעראָווסקי, סעקרעטאַר—א. ווינער.

דעם טעטיגקייטס - בעריכט גיט אָב דער פּאָדסטאַרשע ה' משה גאָלדבערג און דעם קאַסע-בעריכט—ה' ווינער, פון וועלכען ס'ווייזט זיך אַרויס, אַז דער בילאַנס בעטרעפט 641 זל.

אַ גרויסען שטורם האָט אַרויסגערופען דער בעריהרטער ענין פון די צוקערניקעס וועגען וואָס עס האָט זיך לעצטענס אַזוי געטומעלט אין דער היגער פּרעסע בנוגע זייערע שעהנע מעשים. די פערזאַמעלטע טאַדלען די אונערהערטע חוצפה פון דעם צוקערניקעס-צעך, וועלכע האָבען נאָך די אונפערשעהמטע דרייסטקייט צו שרייבען אין אַ היגער צייטונג, אַז זיי זענען די גערעכטע און פאַלען אָן מיט מיאוס'ע פּאַשקווילען אויף דעם שרייבער, וועלכער האָט זיי די מאַסקע אַראָבגעריסען.

נאָך אַ לענגערער דיסקוסיע וועגען דעם ענין אין וועלכער ס'האָבען אַנטייל גענומען אַ רייהע רעדנער, ווי אויך דער וויצע-פאָרזיצער פון האַנדווערקער-פערבאַנד ה' א. דזיאַלאָווסקי ווערט בעשלאָסען איבערצוגעבען דעם האַנדוועקער-פערבאַנד אַרויסצוטראָגען דעם געהעריגען אורטייל און איהם פערעפענטליכען אין דער יודישער פּרעסע.

עס ווערט דאַן אָנגענומען דער בודזשעט אויף דער סומע פון 1123 זל. מיט 40 גר.

די וואַהלען גיבען פאָלגענדען רעזולטאַט: אַלס סטאַרשע ווערט געוועהלט ה' משה גאָלדבערג, פּאָדסטאַרשעס די ה"ה פ. ווינדמאַן און ד. מאַנסדאָרף. אין דער פערוואַלטונג די ה"ה: רושעצ

ווי אַזוי אָרדענט מען איין אין טשענסטאָכאָוו אַנ'אַקאַדעמיע.

עס איז כדאי דעם ברייטען לעזער-עולם צו דערצעהלען, ווי אַזוי עס ווערט איינגעאָרדענט אין טשענסטאָכאָוו אַנ'אימפּרעזע.

דער עולם, ווי געוועהנליך, קומט זיך צו געהן אין טעאַטער אַריין צום גרייטען און — אָדער ער בעוואונדערט אָדער ער ציהט מיט דער נאָז. ער ווייסט אָבער נישט, ווי אַזוי אַזאַ עסק ווערט צוזאַמענגעשטעלט.

עטליכע פריינד האָבען צווישען זיך אַדורכגעשמועסט, אַז היות ווי אין אַלע שטעדט אין פּוילען ווערען איינגעאָרדענט שלום עליכם-אַקאַדעמיעס לכבוד דעם 50-יעהריגען יובל פון שלום עליכם'ס ליטעראַרישער טעטיגקייט, וואָלט געווען אַ פּלאַן אויך ביי אונז אַזאַ אַקאַדעמיע איינצואָרדנען און אומר ועושה — מען האָט צוזאַמענגערופען אַ זיצונג אין לאָקאַל פון דער יודישער קהלה, וואו מען האָט צונויפגעשטעלט אַ פּראָגראַם, מיט אַ טערמין א. ז. וו. און גלייכצייטיג איינגעטיילט יעדען איינציגען אָנצופיהרען מיט אַ געוויסער אָבטיילונג. דער פּראָגראַם האָט געדאַרפט בעשטעהן פון 4 טיילען: 1) אַ רעפעראַט, 2) אַ לעבעדיג בילד, 3) געזאַנג און 4) אַ דראַמאַטישער טייל. מען האָט אויך גלייכצייטיג אויסגעוועהלט אַ טעכנישע קאָמיסיע, וואָס זאָל האָבען די אויפגאַבע צו דינגען אַ זאַל, פערשפּרייטען אַפישען, שיקען איינלאַדונגען, סטעמפּלען די בילעטען אין מאַגיסטראַט אד"גל.

אַ פּאָר טעג פאַר דער אַקאַדעמיע איז זיך דער עולם ווידער צוזאַמענגעקומען, וואו מען האָט געדאַרפט אָבגעבען אַ בעריכט וועגען די צוגרייטונגען, וואָס יעדער האָט געמאַכט.

דער ערשטער גיט אָב אַ בעריכט דער ח' א., וועלכער האָט זיך געדאַרפט פערשטענדיגען מיט'ן רעפערענט פון וואַרשאַ אין עס ווייזט זיך אַרויס, אַז ס'איז אַלץ אין בעסטען אָרדנונג, דהיינו: ה' לעאָ פינקעלשטיין האָט צוגעזאָגט צו קומען, זאָגאַר אויפגעגעבען די טעמאַ און וואָס שייך דעם האָנאָראַר וועט מען שוין אַדורכקומען. אויך האָט מען גענומען צו קענטניס דעם בעריכט פון דער טעכנישער קאָמיסיע, אַז ס'איז געדינגען געוואָרען דער קאַמעראַל-זאַל און דאָס פאַר אַ צונענגליכען פּרייז. די אַנדערע בעריכטען אָבער זענען שוין נישט געווען אַזוי פרייגעלדיג.

דער קינסטלער ה' ווילענבערג ערקלערט, אַז דאָס בילד קאָן נישט פאָרקומען, דערפאַר, ווייל ער האָט נישט די מיידלעך, וואָס זענען איהם נויטיג צום לעבעדיגען בילד, וואָרום די פּריילינס, וועלכע ער האָט איינגעלאַדען זענען נישט געקומען דערפאַר, ווייל זיי האַלטען, אַז „נאַ זשידאָווסקיע פּזשעדסטאַוויעניאַ נאַדאַווען זיי זיך נישט", איבעריגענס איז זיי אַ „שאַד" אַדורכצולאַזען אַנ'אָוועגד און נישט צו געהן צו בלאַשטשינסקי'ן טאַנצען, לכן פערלאַנגט ער, אַז דער יובל-קאָמיטעט זאָל איהם אָנווייזען אַ קאָלעקציע פּריילינס, וואָס זאָלען זיך נישט שעהמען אַנטייל צו נעמען אין אַ יודישער אַקאַדעמיע. און יאָ — די מיידלעך מוזען האָבען ווייסע קליידער, ווי אויך אַנדערע געהעריגע מאַטעריאַלען, וועלכע זאָלען האַרמאָנירען מיט'ן בילד, וואָס ער וויל מאַכען.

האָט מען זיך אַוועקגעזעצט טראַכטען, ווי אַזוי מען שטעלט צוגויף אַזאַ קאָלעקציע יודישע מיידלעך, וואָס זאָלען וועלען נעמען אַנטייל און אויך האָבען די געהעריגע מלבושים.

ה' גרינבוים בעריכטעט, אַז היות ווי אין בירנבוים כאָר קומען פאַר רייבונגען צווישען די מיטגלידער, ס'קומט אויך פאַר אַ ברוגז מיט'ן פריהערדיגען דיריגענט, לכן האָט ער מורא, אַז פון כאָר וועט גאָרנישט ווערען, סיידען דער יובל-קאָמיטעט וועט זיך אַריינמישען אין דעם ענין און אויסגלייכען דעם סכסוך. לאין ברירה האָט מען בעשטימט אַ קאָמיסיע, וועלכע זאָל זיך בעמיהען אי אויסגלייכען דעם סכסוך צווישען די מיטגלידער, אי ערלעדיגען דעם ענין מיט'ן דיריגענט, וועלכער זאָל איינרעפּעטירען די עטליכע לידעלעך, וואָס מען דאַרף איינזינגען.

דער שרייבער פון די שורות גיט איבער, אַז ס'איז איהם אונמעגליך איינצורעפּעטירען די אָנגעוויזענע איינאַקטערס, מחמת דעם, וואָס ער האָט עטליכע מאָל גערופען די היגע אַמאַטאָרען און קיינער איז נישט געקומען. שפּעטער, ווען עס זענען שוין יאָ געקומען עטליכע פּערזאָן, האָבען זיי איינרעפּעטירט די ראָלען און אין עטליכע טעג אַרום געמאָלדען, אַז איינער האָט נישט קיין צייט, דער צווייטער פאָהרט צופעליג אַוועק און ביי זיין בעסטען ווילען קען ער נישט נעמען קיין אַנטייל, אַזוי, אַז ס'איז נישטאָ מיט וועמען צו שפּילען.

אויסהערענדיג דעם בעריכט איז אַלעמען געוואָרען „היימליך" פאַר די אויגען, אָט שוין איבערמאָרגען קומט פאַר די אַקאַדעמיע און דאָ האַלט מען ערשט פאַר'ן אָנהויב.

זיצט מען און מען טראַכט, וואָס צו טהון און עס פאַלט אַ מיינונג: אָבלייגען די אַקאַדעמיע. דער עולם ווערט פערצווייפעלט און אָט דאַכט זיך, אַז יעדער וועט זיך אויפהויבען און פערשוואונדען ווערען. היות אָבער ווי מיר זענען דערוואַקסענע מענשען און עס איז געווען אַ חרפה און אַ בושה צו ווערען אויסגעלאַכט. האָט מען זיך געמוזט איינשפּאַנען אין וואָגען און איהם ווייטער שלעפּען באַרג - אַרויף. האָט מען געמאַכט אַ צעטיל פון אַ פּאָר פריילינס, צו וועלכע מען האָט נאָכאַמאָל אַרויסגעשיקט איינלאַדונגען, בעשטימט עטליכע פּערזאָן, וועלכע זאָלען ווייטער זיך פערשטענדיגען מיט'ן דירינענט און מיט די כאָריסטען און אויך בעמיהט זיך איינצולאַדענען פּריוואַטע אַרטיסטישע כחות.

ווי איהר זעהט, איז די אַקאַדעמיע טאַקי פאָרגעקומען און לויט ווי מען האָט זי רעצענזירט, האָט זי זיך נישט שלעכט איינגעגעבען, ווען איהר זאָלט אָבער וויסען מיט וויפיעל מיה און וויפיעל אָנשטרענגונג דאָס האָט נעקאָסט, וואָלט איהר נישט געגלויבט.

איך וויל שוין נישט דערצעהלען וועגען דעם וואָס ס'איז פאָרגעקומען אונטער די קוליסען, ווי ביים אויסשטעלען דאָס בילד איז נישט געווען קיין לעבעדיגע בלומען און אין דער לעצטער מינוט האָט מען אַזאַלכע געמוזט לויפען זוכען אין דער שטאָדט, דאַן האָבען די בעדיענער נישט געוואָלט העלפען אַרויפנעמען די פּאַרטעפּיאַן אויף דער ביהנע און דער סאָליסט האָט זיך צוליעב דעם אָבגעזאָגט צו זינגען, אַזוי, אַז די אָרדנער האָבען זיך געמוזט אַליין. איינשפּאַנען און אַרויפגעשלעפּט די פּאַרטעפּיאַן — דאָס זענען אָבער שוין קלייניגקייטען. דער עיקר איז, אַז אַזאַ אַקאַדעמיע איינגעאָרדענט פון יחידים, וועלכע האָבען נישט קיין סטאַבילע געזעלשאַפט, איז שווערער ווי קריעת ים-סוף.

דערפאַר אָבער נאָך דער אַקאַדעמיע האָט מען מיט אַ גרינג האַרץ און אָבאָטעמענדיג, וואָס מען איז פּטור דעם עול, פערבראַכט געמיטליך ביי אַ גלעזיל טהעע אין דער צוקערניע פון ה' אַלטמאַן אויף אַלעע וואָלנאַשטשי.

דער מוסר-השכל פון דעם איז, אַז ס'דאַרף געשאַפען ווערען אַ קולטור-געזעלשאַפט, וועלכע זאָל סטאַביל איינאָרדנען אַקאַדעמיעס און ליטעראַרישע אָווענדען און במילא וועלען שוין נישט זיין אַזעלכע שוועריגקייטען, ווי מיר האָבען געהאַט ביים איינאָרדנען די שלום עליכם אַקאַדעמיע.

סמאַל

קאָמוניקאַט.

עס זענען צו אונז דערגאַנגען ידיעות, אַז אין איינצעלנע שטעדט, הויפּטזעכליך אין דער צייט פון די הגאות, איז דער פּרייז, וועלכען קאָנסומענטען צאָהלען פאַר הייוועז בעדייטענד טייערער ווי דער בעשטימטער פּרייז.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז דער הורט-פאַבריקס-פּרייז פון הייוועז, צוזאַמען מיט דעם שפּייז-שטייער (באַנדעראָלע), בעטרעפט 3,85 זל. פאַר 1 קילאָ, לאָקאָ אָבנאַהם-באַהן-סטאַציע.

דאָס אויביגע טיילען מיר מיט, כדי צו אָריענטירען די קאָנסומענטען בנוגע די פּרייזען, וואָס דאַרפען בעשטימט ווערען פאַר הייוועז, מיט דער בעריקזיכטיגונג פון די קאָסטען און געהעריגען פערדינסט פון די ווידערפערקויפערס.

מיטטיילענדיג וועגען דעם, בעטען מיר אַלע פּעראינטערעסירטע אונז מודיע צו זיין וועגען יעדען פאַל, ווען ס'וועלען געפאָדערט ווערען צו-הויכע פּרייזען פאַר הייוועז.

ZRZESZENIE PRODUCENTÓW DROŻDŻY
Spółka z ogr. odp.
WARSZAWA, ulica ZIELNA № 21.

„ברית תרומפלדור" בפולניה, סניף בצ'נסטוחובה.

לכבוד דעם 10-יעהריגען יובל פון דער עגזיסטענץ פון אַלוועלטליכען בית"ר

זונטאָג, ד. 28 יאַנואַר אין לאָקאַל פון ז. ז. ז. קאַטעדראַלנאַ 10

קומט פאָר א פייערליכע אַקאַדעמיע

מיט'ן אנטייל פון מ. ביעגון און רעד. יוסף קלאַרמאַן

מיטגל. פון הויפט-קאָמענדע פון בית"ר פאָרזיצער פון ציוג.-רעוו. אין קעלצער וואָיעוואודסטווא

פראָגראם: 1) ערעפנונג; 2) בעגריסונגען; 3) רעפעראטען; 4) כאָר; 5) ספאָרט-איבונגען אונטער לייטונג פון קאָמענדאנט פון „ברית החיל" פראָפ. קראקאָוויאק; 6) אויפטריט פון דראמאטישען קרייז אונטער דער רעזשי פון ש. פראנק.

בילעטען צום פרייז פון 49 גר. צו בעקומען אין וואורשטען-געשעפט פון ה' גאָלדבערג אלעע 6.

אָנהויב פונקטליך 8-15 אָווענד.

זונטאָג האַלב 11 א זייגער פריה א הזכרה אין דער שטאָדט-שוהל.

קי, מ. הערמאַן און א. ליבערמאַן.

פאַר'ן פערענדיגען די פערזאַמלונג נעמט ס'וואָרט דער גיי-אויסגעוועהל-טער סטאַרשי ה' גאָלדבערג, וועלכער בעגריסט אין נאָמען פון צעך דעם אָב-טרעטענדען לאַנגיעהריגען סטאַרשי ה' הירצקע אופנער פאַר זיין אונערמידלי-כער און טעטיגער אַרבייט לטובת דעם בעקער-צעך און אלס סימן פון דאַנק-באַרקייט ווערט ה' אופנער בעעהרט מיט אַ גאָלדענעם מעדאַל.

דער אַלטער מיט'ן נייעם סטאַרשי צוקושען זיך, דער עולם אַפּלאָדירט און מיט דעם ווערט די פערזאַמלונג גע-שלאָסען.

דאָס גרויסע געווינס 1 מיליאָן זלאָטעס איז אַרויס אין טשענסטאָכאָוו אין ה' וועקסלער'ס קאָלעקטור.

מיטוואָך באַלד אין דער פריה האָט דער פוילישער ראַדיאָ מודיע געווען, אַז דאָס גרעסטע געווינס 1 מיליאָן זל. איז געפאַלען אויפ'ן נומער 40.875, וועלכער איז פערקויפט געוואָרען אין טשענסטאָכאָוו. באַלד האָט זיך אויך פערשפרייט אין דער גאַנצער שטאָדט א ידיעה, אַז דאָס גליקליכע געווינס איז פערקויפט געוואָרען אין דער בע-קאַנטער קאָלעקטור פון ה' י. וועקסלער, אַלעע 6.

דערוויסענדיג זיך וועגען דעם, האָבען זיך פאַר דער קאָלעקטור געצונומען זאַמ-לען הונדערטער מענשען, וועלכע זענען געקומען דערוויסען זיך ווער ס'זענען די גליקליכע געווינערס.

די בעזיצער פון גליקליכען לאָס זענען אַלע טשענסטאָכאָווער איינוואוי-נער: 3 יודען, פון וועלכע איינער איז א בעקער אין קאָניעצפּאָל און די אַנדערע סוחרים און איין קריסט, א פּרוכט הענדלער, א צאַלקאָוויק. זייערע נעמען קענען מיר נישט פערעפענטלי-כען. אינטערעסאַנט איז, אַז 3 אייגענ-טימער פון די גליקליכע פערטעלען האָבען צו זיך יעדער עטליכע שותפים, אַזוי אַז פון מיליאָן זלאָטעס וועלען געניסען מעהרערע נישט איבריג פער-מעגליכע טשענסטאָכאָווער פאַמיליעס.

ס'איז כדאי צו דערמאָנען, אַז דאָס איז דאָס גרעסטע געווינס, וועלכעס איז ווען עס איז געפאַלען אין אונזער שטאָדט. ס'איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואָס דאָס דאָזיגע געשעהע-ניש האָט אויפגערודערט די גאַנצע שטאָדט און איז די טעמע פון געשפּרעך ביי אַלט און יונג.

אַכטונג לעדער - צעך!

שבת, דעם 3 פעברואַר 6 אָווענד אין ערשטען און 7 אָווענד אין צוויי-טען טערמין קומט פאַר אין אייגענעם לאָקאַל, אַלעע 12

די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון לעדער-צעך

טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג; 2) וואַהל פון אַ פאָרזיצער; 3) טעטיגקייטס-בע-ריכט; 4) קאַסע בעריכט; 5) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויף 1934; 6) וואהלען פון די 50 פראָצ. אויסגעלאָסעוועטע פערוו.-מיטגלידער; 7) פרייע פאָרשלאָגען.

אַלע חברים דאַרפען קומען פונקטליך. די פערוואַלטונג.

די אַלגעמיינע פער-זאַמלונג פון „טאָז".

שבת אָווענד איז פאָרגעקומען די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „טאָז".

די פערזאַמלונג האָט געעפענט פּ-ע-זעס ד"ר סט. קאָהן.

אַלס פאָרזיצענדער פון דער פער-זאַמלונג ווערט איינשטימיג געוועהלט ה' דיר. סט. פּרושיצקי, אַלס בייזיצענ-דע: דאַזאָר וו. ושע-יקער, סעקרעטאַר דיר. פּושיסוסקער,

עס ווערט פאָרגעלעזען אַ בעגרי-סונגס ב-יעף פון דער טאָז צענטראַלע.

דאַן ווע-ט בעשטעטיגט דער בע-ריכט פאַר'ן בודזשעט אויפ'ן יאהר 1932—33 (אויף אַ סומע פון 36879.60) און דער פּ-עלימינאַר אויפ'ן יאהר 1933—4 (—.31330).

אויפ'ן פאָרשלאַג פון ה' מענדיל אַש ווערען נאָכהער ווידער גע-וועהלט די אָבטרעטענדע 5 פערוואַל-טונגס-מיטגלידער די ה"ה ד"ר א. וואָל-בערג, ד"ר ב. עפּשטיין, ד"ר ד. קאַ-גאַן, פראָפ. לעדער און טעכנ. ש. גרינבערג. אַלס פערטרעטער די פּרוי-ען: דיר. גראָסמאַן און אינזש. קאָהן.

אין דער רעוויזיאָנס קאָמיסיע ה"ה: א. ווערנער, א. וויינטרויב און ג פּרע-גער.

צום סוף איז בעשלאָסען געוואָרען צו שאַפען אַ שטענדיגען פּאַטראָנאַט איבער די „טאָז"-אַנשטאַלטען, וועמענס אויפגאַבע ס'וועט זיין צו זאָרגען וועגען דעקען דעם דעפיציט.

אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון גמילת-חסד קאַסע פּילסודסקי 31.

זונטאג, דעם 28-טען האַלב 5 נאָכמ. קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל פּיל-סודסקי 31 די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון דער גמילת חסד קאַ-סע מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג:

1) ערעפנונג, 2) וואהלען פון אַ פאָרזיצענדען, 3) בעשטעטיגען דעם בילאַנס פאַר'ן פערגאַנגענעם יאהר, 4) וואהלען פון 3 נייע פערוואַל-טונגס מיטגלידער, 5) וואהלען פון דער רעוויזיאָנס קאַמיסיע, 6) פרייע פאָרשלאָגען.

די גמילת חסד קאַסע פּילסודסקי 31 איז איינע פון די טעטיגסטע און וויכ-טיגסטע אינסטיטוציעס אין אונזער שטאָדט, און עס איז מצוה ווי זיכער, אַז אַלע מיטגלידער וועלען אנטייל נע-מען אין דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג.

פון ברית הצה"ר.

שבת, דעם 27 ד. ח. פונקטליך האַלב 11 פריה קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א אויסערגעוועהנליכע פערזאמ-לונג. אויפ'ן טאג-אָרדנונג זעהר וויכ-טיגע פראגען. צוו. א. גרינדען אַ יו-גענד אָרגאַניזאַציע „מנורה". אַלע חברים-ות זענען אויסגעפאַדערט אום-באַדינגט צו זיין אנוועזענד.

באַראַכאָוו-היים, קאָפּערניקא 11.

שבת, דעם 27 ה. י. 8 אָווענד קומט פאר אין אייגענעם לאָקאַל דאס ערשטע מאָל אין טשענסטאכאוו א. ג. „פרייער פאָרום" מיט פאָלגענדע טיילען: פּאָלי-טישע, ליטעראַרישע, מוזיקאַלישע און אַנדערע חבר'ישע פערוויילונגען.

האַלב 4 נאכמ. קומט פאַר א וויכ-טיגע חברים-פערזאַמלונג.

פון דער קולטור-ליגע.

די פערוואַלטונג פון דער ביבליאָטעק ביי דער קולטור-ליגע מעלדעט דאָס לויט'ן אָבמאַך מיט דער דירעקציע פון קאַמעראַל טעאַטער, וועט פאָרקומען מאָרגען שבת 4-30 נאָכמיטאָג די 1-טע פאָפולערע פאָרשטעלונג צום פרייז פון 50 גר. ביז 1 זל. „סטעפּעק", קאָמעדיע אין 3 אַקטען פון דוואָל.

די איבערנעבליבענע בילעטען צו בעקומען אין דער ביבליאָטעק, אַלעע 12.

פון ברית החיל.

דער היגער ברית החיל ענטוו קעלט א זעהר לעבהאַפטע טעטיגקייט. אַזוי קומען פאָר 2 מאָל וועכענטליך חברים-פערזאַמלונגען: דינסטאג און פרייטאג אָווענד.

דינסטאג, דעם 28 איז אויף דער פערזאַמלונג אַרויסגעטרעטען דער חבר יאַרוזאַמבעק מיט אַ רעפעראַט א. ד. ט. „די ענטשטעהונג פון רעוויזיאָניזם". נאָכהער האָט גערעדט דער קאַמענ-דאַנט קראקאָוויאַק, וואו ער האָט אָנ-געוויזען אויף די נויטווענדיגקייט פון אָרגאַניזירטע רעזערוויסטען בשעת א פאָגראָם, הגם אין עסטרייך האָט די רעגירונג זיך געווענדעט צו די רעזער-וויסטען זיי זאַלען זיך אַליין געגענ-שטעלען די פאָגראָם-העצע פון די היט-לעריסטען. דאָס זעלבע קאָן אויך זיין אין פוילען.

פון דער רעוויזיאָניסטישער בעוועגונג.

שבת, דעם 27-טען ד. ה. 4 נאָכמ. קומט פאר אין לאקאל פון ברית הצה"ר א שיחת הברים א. ד. ט. „די לעצטע הסתדרות אוואנטורעס אין חיפה און זייער בעדייטונג".

פון דער יודענשטאַאטס-פאַרטיי.

היינט פרייטאג 8 אווענד קומט פאר א שיחת חברים איבער די לעצטע וואַך-פאַסירונגען.

מאָרגען שבת 4-30 נאכמ. קומט פאר אַ רעפעראט פון ה' איצקאוויץ א.ד.ט. „אונזער שטעלונג צו די יעצטיגע סי-טואציע אין ציוניזם".

פון תנועת „תורה ועבודה".

מוצש"ק פ' בשלח 8 אָווענד קומט פאר אַ שיחת הבריס. אַלע חברים-ות ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען פונקט-ליך.

דינסטאג דעם 30 ד. ח. 8 אָווענד קומט פאר אין אייגענעם לאָקאַל אַ פייערליכער חמשה-עשר אווענד. אין פראגראם: 1) רעפעראט פון חבר יונג-סטער וועגען דער בעדייטונג פון חמשה-עשר בשבט; 2) געזאַנג, אויסגעפיהרט דורך דעם איינענעם כאר אונטער דער לייטונג פון דיריגענט ה' ראטענבערג.

„עונג שבת" אין מזרחי.

שבת פ' בשלח 4 אַ זייגער נאָכמ. קומט פאר אין לאקאל פון „מזרחי", אַלעע 5 אַ עונג שבת מיט דער בע-טייליגונג פון יו"ר דעם בעוואוסטען מטיף ר' יוסף שמעון קאָבלינץ א. א.

אַלע חברים און סימפאַטיקער דאַר-פען קומען פונקטליך און וועלען הא-בען א גייסטיג פערגניגען.

פון יודישען שפיטאָל.

פון יודישען שפיטאָל בעט מען אונז צו פערעפענטליכען, אַז היות ווי געווי-סע פערזאָנען געהען-אַרום איבער דער שטאָדט און זאַמלען נדבות כלומרשט פאַר'ן יודישען שפיטאָל, מאַכט די פער-וואַלטונג פון שפיטאָל אויפמערקזאַם, אַז זי האָט קיינעם נישט בעפולמעכטיגט צו מאַכען זאַמלונגען פאַר'ן שפיטאָל.

Puder Bebe Szofmana - אויסער אַלע קינדער אַלע

Kursy Handlowe R. German-Szumacherowej

zatw. przez Ministerstwo W. R. i O. P. za Nr 20902/18

rozpoczynają wykłady **BUCHALTERJI** pojedyńczo lub w kompletach.

Specjalny dział nauki o PODATKACH.

Kancelarja, ul. DĄBROWSKIEGO Nr 11, front, II-gie piętro, telef. 22-75.

Tamże I-sza szkoła pisania na maszynach.

ZOSTAŁA OTWARTA

przy ul. **Kilińskiego № 5**, lewa oficyna, parter

Czytelnia „PALATYN"

zaopatrzona w ostatnie nowości beletrystyczne. Wielki wybór książek po kilka egzemplarzy każdego dzieła.

Prenumerata miesięczna **1 zł. bez kaucji.**

אַכטונג בעשטעלטע שניידער און שניידערינס!

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן רעאָרגאַניזירען דעם שניידער-צעך קומט פאָר

אַנ'איבערעגיסטרירונג פון אַלע בעשטעלטע שניידער און שניידערינס

ביים רעגיסטרירען דאַרף מען מיטברענגען די האַנדווערקער-קאַרטע ווי אויך דעם דיפּלאָם אויב ווער עס בעזיצט. די רעגיסטראַציע קומט פאַר אין אייגענעם לאָקאַל, אַלעע 12, פון זונטאג, דעם 28 ביז דעם 1 פעברואר אין די אמטליכע שעה'ן.

די אָרגאַניזיר-קאָמיסיע פון בעשטעלטע שניידער.

אַכטונג, סוחרים!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם שווערער לאַגע, אין וועלכער עס געפונען זיך די היגע יודישע טרעגער-אַרבייטער איז נאָך א פערשטענדיגונג מיט איניגע סוחרים וועגען דער פראגע געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז ביי א גוטען ווילען פון ביידע צדדים קען מען אין א געוויסער מאָס (נישט צום שאַדען פון די סוחרים) לינדערן די לאגע פון די טרעגער-אַרבייטער. צו דעם צוועק האָבען מיר דעם פערגאַנגענעם זונטאג גערופען אויף א קאָנפערענץ פאָלגענדע סוחרים: לאָסאָצקי, דאנציגער, אַלטמאַן, באַראָן, קאָלין, ווייגשטאָק, גאָלדמינץ—וויינמאַן, אייזנער, באַנד, פּרעזעראָוויטש, זאַמפּער.

צוליעב דעם, וואָס איניגע פון די אויבענאויסגערעכענטע זענען נישט געקומען צום אנגע-וויזענעם טערמין, רופען מיר צום צווייטען מאָל א קאָנפערענץ אויף זונטאָג, דעם 28 ד. ח. פונקט-ליך 11 א זייגער פאָרמיטאג אין פעראיינס-לאָקאַל, פּילסודסקי 17, אויף וועלכער עס זענען אויך פערבעטען געוואָרען איניגע סוחרים, וועלכע זענען אויבען נישט אויסגערעכענט געוואָרען.

מיר זענען זיכער, אַז צוליעב דער וויכטיגקייט פון דער פראגע וועלען דאסמאָל די סוחרים זיך שטעלען פונקטליך. אין פאַל, אויב עמיצער פון די סוחרים וועט אויך דאס מאָל, נישט געקוקט אויף דער עפענטליכער אויפפאָדערונג, זיך נישט שטעלען צו דער קאָנפערענץ, נעמט די פערוואַל-טונג אראָב פון זיך יעדע פעראַנטוואָרטליכקייט פון די קאָנסעקווענצען.

פראָפ. פעראיין פון טראַנספּאָרט-אַרבייטער אין פוילען

אָבט. אין טשענסטאָכאָוו.

פאָרזיצער: לייזער ראַשקין. סעקרעטאַר: משה לעווענבערג.

URODONAL

Zwalcza reumatyzm podagre piasek skleroze

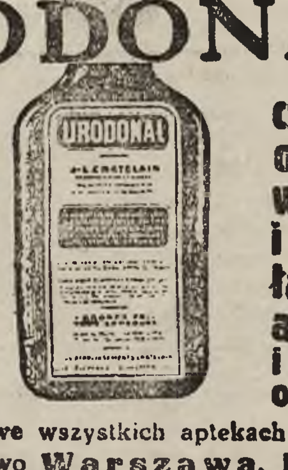

czyści nerki oczyszcza wątrobę i stawy łagodzi arterje i zwalcza otyłość

Do nabycia we wszystkich aptekach i skł. apt.

Przedstawicielstwo **Warszawa, Fredry 4.**

Kino „EDEN"

היינט און ווייטערע טעג!

יעדען וועט טיעף ריהרען די געשיכטע פון דער ליבע פון א רוסישער סטודענטקע אין דעם רעוואָלאָציע-פילם

„אַריאַנאַ"

די ראָל פון וועלכער עס שפּילט די אומפערגלייכליכע

עליזאַבעט בערגנער

Kino „LUNA"

אַלע פרויען, וואָס האָבען געליעבט און געליטען; אַלע מאַנסלייט, וואָס האָבען צעבראָכען פרויען - הערצער, ווערט דער דאָזיגער פילם געווידמעט

SEKRET KOBIETY

אין דער הויפּט-ראָל **אײרען דון**

אויסערדעם:

פאָקס און פּאַראַמאָונט קלאַנג-צוגאָבען.

„ATLANTIC"

אָגראָדאָווא 14.

גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם!

1) גרויסער סענסאַציאָנעלער פילם

Biały Mustang

מיט ראַנדאָלף סקאָטש, בלאַנק א. א.

— און —

Miljonowe panny

ראָמאַן צווישען אַנ'אָרימען יונגענ-מאַן און אַ מיליאָנערישע טאָכטער.

SZKOŁA TAŃCÓW

baletm. **K. Kosteckiego**

w lokalu własnym Waszyngtona 6, przyjmuje zapisy na kursy, lekcje od-dzielne codziennie od 10 rano do 9 w.

Opłata za lekcje przystępna

STYLOWY

אַלעע 29.

דער פּיקאַנטסטער פילם פון סעזאָן צווישען אערלי-כע ריוויערע-געגענדען און אונטער די דעכער פון פּאַריז פיהרט זיך די ליעבע פון א קאָקאָטע מיט'ן מאָלער

NIE BĘDZIESZ KURTYZANĄ

אין די הויפּט-ראָלען דאָס פּאָרל געליעבטע מעק לעמאָניע און העגרי גאַראַט.

שבת און זונטאג האַלב 1 נאכמ.

Wielka grzesznica

מיט קלאָודעט קאָלבערט.